

**Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
POWIATOWA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA
w Raciborzu.**

Informacja

**o aktualnym stanie bezpieczeństwa sanitarnego
powiatu raciborskiego
za rok 2013**

Opracowały:

mgr Karina Talabska
mgr Maria Dengel
mgr Gabriela Bednarz
mgr Katarzyna Syma
mgr Jolanta Małecka-Wąsowicz
mgr Anna Lach-Głogiewicz
inż. Halina Bunio
inż. Czesława Klimkowska
mgr Aleksandra Foryś

Zatwierdził:

p.o. Państwowy Powiatowy
Inspektor Sanitarny
w Raciborzu
lek. Dariusz Foryś

Racibórz 04.02.2014r

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	Str. 3
II. Ocena sytuacji epidemiologicznej	Str. 4
III. Higiena leczenia w placówkach udzielających świadczeń zdrowotnych	Str. 16
IV. Higiena komunalna i środowiska.	Str. 19
V. Higiena pracy.	Str. 27
VI. Higiena dzieci i młodzieży.	Str. 38
VII. Higiena żywności, żywienia i przedmiotów użytku	Str. 42
VIII. Zapobiegawczy nadzór sanitarny.	Str. 47
IX. Oświata zdrowotna i promocja zdrowia.	Str. 50
X. Podsumowanie	Str. 57

I. WSTĘP

Państwowa Inspekcja Sanitarna realizując swoje zadania działa w oparciu o zapisy Ustawy z 14 marca 1985r o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz.U. z 2011r. Nr 212, poz.1263 z późn. zmianami) zgodnie z właściwością miejscową Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych.

Stałym priorytetem w działaniu Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest promowanie zdrowego stylu życia, a także czuwanie nad bezpieczeństwem żywności i żywienia, bezpieczeństwem zdrowotnym wody do spożycia i wody do rekreacji, zapobieganie powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych poprzez sprawowanie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzenie działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej.

W 2013r. podobnie jak w latach wcześniejszych Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Raciborzu realizując zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej uczestniczyła w działaniach systemowych mających na celu eliminację z obrotu niebezpiecznej żywności (działania w systemie RASFF), niebezpiecznych kosmetyków, przedmiotów użytku i innych wyrobów (działania w systemie RAPEX) oraz zapobieganie wprowadzania do obrotu żywności mogącej stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi poprzez nadzór nad realizacją wdrożenia przez przedsiębiorców sektora spożywczego zasad zapewniających bezpieczeństwo żywności – zasad systemu HACCP.

PSSE w Raciborzu doskonaliła nadzór nad jakością wody do picia w ramach monitoringu z wykorzystaniem systemu informacyjnego o jakości wody. Kontynuowano nadzór nad wodą przeznaczoną do rekreacji. Działania te upubliczniano m.in. z wykorzystaniem Biuletynu Informacji Publicznej redagowanego systematycznie przez Stację.

W 2013r. Państwowa Inspekcja Sanitarna brała udział w podejmowaniu działań w zakresie zabezpieczenia ludności przed ewentualnymi skutkami zdarzeń nadzwyczajnych i kryzysowych uczestnicząc w aktualizacji dokumentacji planistycznej i biorąc udział w ćwiczeniu obronnym.

W związku z koniecznością systematycznej analizy sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych PSSE w Raciborzu kontynuowała nadzór epidemiologiczny i rejestrację zachorowań na podlegające zgłoszeniom jednostki chorobowe w powiecie raciborskim.

Kontynuowano nadzór nad uodpornieniem populacji powiatu w zakresie obowiązkowych szczepień ochronnych, oraz współpracę z zespołami ds. zakażeń w placówkach świadczących usługi medyczne.

Kontynuowano nadzór sanitarny nad obiektami użyteczności publicznej, obiektami i urządzeniami wodociągowymi, środkami transportu publicznego, przewozem zwłok, ekshumacjami i innymi elementami higieny komunalnej.

W dalszym ciągu prowadzono nadzór nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia na działanie szkodliwych czynników w miejscach pracy ze szczególnym uwzględnieniem warsztatów samochodowych i nadzorowano przygotowanie pracodawców do przestrzegania przepisów BHP podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest. Kontrolowano produkcję, stosowanie i wprowadzanie do obrotu substancji i mieszanin chemicznych. Monitorowano potencjalne zagrożenie ze strony środków zastępczych (tzw. dopalaczy).

Kontynuowano nadzór nad warunkami higieniczno-sanitarnymi w placówkach oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych, wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży oraz w wyższych uczelniach, a także skontrolowano zorganizowane na terenie powiatu turnusy wypoczynku.

Utrzymywano działania poświęcone profilaktyce antynikotynowej i realizacji obowiązków wynikających z Ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. z 1996r Nr 10, poz.55 z późn. zmianami)

Prowadzono także nadzór zapobiegawczy nad nowopowstającymi obiektami na poszczególnych etapach realizacji inwestycji, w szczególności objętych docelowo nadzorem bieżącym przez Państwową Inspekcję Sanitarną.

II. OCENA SYTUACJI EPIDEMIOLOGICZNEJ

Najważniejsze zadania w planie działalności w roku 2013, oraz zaplanowane na rok 2014 w zakresie działalności przeciwepidemicznej

W planach działalności na rok 2014 nie przewidziano istotnych zmian w stosunku do roku 2013. Główne kierunki działania w zakresie działalności przeciwepidemicznej przewidziane na rok 2014 polegają przede wszystkim na kontynuacji działań z roku 2013.

Kierunki główne:

1. Realizacja niezbędnych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego i niezwłoczne przekazywanie informacji w tym zakresie do organów wyższego stopnia.
2. Nadzór nad uodpornieniem populacji w ramach obowiązkowych szczepień ochronnych oraz nad sposobem przekazywania i przechowywania szczepionek służących do przeprowadzania obowiązkowych szczepień.
3. Kontynuowanie bieżącej działalności przeciwepidemicznej oraz nadzór w zakresie zapobiegania, a także zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych wymienionych w ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2013 r. poz. 947).
4. Kontynuowanie bieżącej działalności przeciwepidemicznej w szczególności w zakresie ognisk chorób zakaźnych i zakażeń, stanowiących szczególny problem zdrowotny w kontekście sytuacji epidemiologicznej na terenie kraju, krajów UE oraz państw wschodnich.
5. Kontynuowanie współpracy z zespołami kontroli zakażeń szpitalnych przy monitorowaniu ognisk zakażeń szpitalnych, czynników alarmowych oraz doskonalenie działań przeciwepidemicznych w zakresie nadzoru nad opracowywaniem ognisk przenoszonych drogą pokarmową, oddechową, kontaktową w podmiotach wykonujących działalność leczniczą.
6. Przegląd posiadanych procedur, algorytmów, wytycznych na wypadek wystąpienia masowych zachorowań na szczególnie niebezpieczne choroby zakaźne, a także sytuacji kryzysowych związanych z zagrożeniem epidemicznym chorobami zakaźnymi i zakażeniami u ludzi, w celu ich uaktualnienia bądź uzupełnienia.
7. Podejmowanie działań w ramach realizacji programu eliminacji odry i różyczki oraz utrzymania Polski jako kraju wolnego od poliomyelitis ze szczególnym zwróceniem uwagi na wzmocnienie nadzoru epidemiologicznego nad ostrymi porażeniami wiotkimi (opw), z uwzględnieniem diagnostyki laboratoryjnej.
8. Podejmowanie działań mających na celu egzekwowanie ustawowego obowiązku zgłaszania zakażeń, zachorowań na chorobę zakaźną lub zgonu z powodu zakażenia lub choroby zakaźnej albo ich podejrzenia, a także obowiązków zgłaszania dodatkowego wyniku badania w kierunku biologicznych czynników chorobotwórczych, które wywołują zakażenie lub chorobę zakaźną oraz niepożądanych odczynów poszczepiennych, w celu zapewnienia kompletności systemu nadzoru epidemiologicznego nad zakażeniami i chorobami zakaźnymi oraz wiarygodności

danych epidemiologicznych uzyskiwanych w ramach tego nadzoru.

9. Dokonanie oceny sytuacji epidemiologicznej na nadzorowanym terenie za rok 2013.

Nadzór epidemiologiczny nad chorobami zakaźnymi.

Charakterystyka nadzorowanego terenu:

Powiat raciborski zajmuje powierzchnię 544 km². Położony jest na południu Polski w Nizinie Śląskiej w Kotlinie Raciborskiej; leży nad rzeką Odrą u północnych wrót Bramy Morawskiej.

Powiat graniczy z powiatami: wodzisławskim, rybnickim, gliwickim oraz należącymi do województwa opolskiego powiatami: kędzierzyńsko-kozielskim oraz głubczyckim.

Stałym nadzorem epidemiologicznym obejmuje się następujące miejscowości Powiatu Raciborskiego:

- Miasta: Racibórz
- Gminy miejsko-wiejskie: Kuźnia Raciborska, Krzanowice
- Gminy wiejskie: Krzyżanowice, Pietrowice Wielkie, Nędza, Kornowac, Rudnik

Na terenie tym zamieszkiwało łącznie **109 929** ludności, w tym:

- Miasto Racibórz – 56 084 ludności
- Gminy miejsko-wiejskie – 17 911 ludności
- Gminy wiejskie – 35 934 ludności

Powiat raciborski jest regionem rolniczo – przemysłowym. Rolnictwo odgrywa bardzo ważną rolę w procesach rozwoju gospodarczego Ziemi Raciborskiej o czym decyduje zespół korzystnych warunków sprzyjających produkcji rolnej.

Powiat raciborski to również przemysł: maszynowy, chemiczny, rolno-spożywczy i lekki skoncentrowany głównie w ośrodkach miejskich: w Raciborzu, i Kuźni Raciborskiej.

**ANALIZA PORÓWNAWCZA ZACHOROWAŃ
w latach 2012/2013 niektórych chorób zakaźnych na terenie
powiatu raciborskiego**

Nie odnotowano zachorowań na :	Jednostka chorobowa	Zapadalność na 100 000		Wzrost lub spadek zapadalności w stosunku do 2012r. w %	
		2012	2013		
Dur brzuszny, Dur rzekomy, Błonicę, Botulizm, Czerwonkę, Ostre porażenie wiotkie u dzieci do -14 lat,	Salmonellozy – zatrucia pokarmowe	11,81	18,19	+54,02	
	Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe nie określone – Ogółem	73,57	46,39	-36,95	
	Biegunki i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu	80,85	49,12	-39,25	
	Płonica	137,17	72,77	-46,95	
	Ospa wietrzna	544,12	463,03	-14,90	
	Różyczka	12,71	25,47	+100,39	
	Krztusiec	13,62	0,90	-93,39	
	WZW B	Ostre	-	-	-
		Przewlekłe	0,90	0,90	0
	WZW C (ostre i przewlekłe)		4,54	4,54	0
	Świnka	14,53	7,28	-49,89	
	Zakażenia jelitowe o etiologii wirusowej (ogółem)	168,05	319,29	+89,99	
	Borelioza	9,99	32,75	+227,82	
	Giardioza (Lamblioza)	31,80	85,51	+168,89	
	Grypa – ogółem wg MZ-55	1206,34	5283,41	337,97	

Najważniejszym z nadzorowanych elementów bezpieczeństwa zdrowotnego w działaniu przeciwepidemicznym jest nadzór epidemiologiczny w zakresie chorób zakaźnych. Jak wynika z powyższego zestawienia – sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych przedstawiała się w następujący sposób:

1. Od wielu lat nie odnotowano zachorowań na:

- Dur brzuszny i dur rzekomy
- Błonicę
- Botulizm
- Czerwonkę
- Ostre porażenie wiotkie u dzieci do lat 14

2. Wzrost zapadalności w odniesieniu do 2012 roku obserwuje się w przypadku następujących chorób

- Grypy
- Różyczki
- Zakażeń jelitowych o etiologii wirusowej (ogółem)
- Boreliozy
- Giardozji (Lambliozy)
- Zatruc pokarmowych pałeczką Salmonella

3. Spadek zapadalności w odniesieniu do roku 2012 wystąpił w następujących przypadkach:

- Innych bakteryjnych zatruc pokarmowych o nieokreślonej etiologii
- Płonicy
- Nagminnego zapalenia przyusznic (świnki)
- Biegunek i zapalenia żołądkowo-jelitowego o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu

4. Na tym samym bądź zbliżonym poziomie utrzymywał się wskaźnik zapadalności w przypadku:

- Wirusowego zapalenia wątroby typu B i C

Najczęściej występującymi chorobami zakaźnymi w powiecie raciborskim w roku 2013 były: grypa i infekcje grypopodobne, ospa wietrzna, inne bakteryjne zatrucia pokarmowe nieokreślone oraz wirusowe zakażenia jelitowe, biegunki i zapalenia żołądkowo-jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu.

Wzrost zachorowań na lambliozę i różę można wiązać z działaniami podejmowanymi na rzecz poprawy zgłaszalności przez placówki lecznicze. W przypadku boreliozy z Lyme, wzrost zachorowań związany jest głównie ze wzrostem świadomości społeczeństwa a zwłaszcza rolników, którzy wykonują badania na własny koszt.

Nadal ważnym problemem pozostają pokąsania przez nieznaną (wałęsającą się, bezpańskie) zwierzęta, po których konieczne jest podejmowanie szczepień przeciw wścieklicznie. W roku 2013 – 12 osób pokąsanych poddano profilaktyce przeciw wścieklicznie z powodu niemożności poddania zwierzęcia obserwacji weterynaryjnej. Ogółem podjęto 89 interwencji związanych ze zgłoszeniem pokąsania osób.

Sytuację epidemiologiczną, pod względem liczby zachorowań jak również wskaźników zapadalności w okresie 5-letnim można zaobserwować w poniższym zestawieniu:

ZESTAWIENIE ZACHOROWAŃ NA CHOROBY ZAKAŻNE
w latach od 2009 do 2013
w Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Raciborzu

Lata		2009		2010		2011		2012		2013	
		A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Jednostka chorobowa											
Liczba Ludności		110 577		110 420		110 483		110.085		109.929	
Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodob. zakaźnym pochodzeniu (A09)	Ogółem	28	25,32	66	59,77	72	65,17	89	80,85	54	49,12
	W tym dzieci do lat 2	26	23,51	29	26,26	22	19,91	25	22,70	21	19,10
Gruźlica ogółem		39	35,27	18	16,30	26	23,53	13	11,80	14	12,74
Krztusiec		3	2,71	-	-	6	5,43	15	13,62	1	0,90
Płonica		39	35,27	20	18,11	52	47,07	151	137,17	80	72,77
Tęžec		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Choroba meningokokowa - - Ogółem		-	-	-	-	1	0,90	1	0,91	-	-
Ospa wietrzna		1017	919,72	193	174,78	695	629,06	599	544,12	509	463,03
Odra		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Różyczka		18	16,28	10	9,05	7	6,33	14	12,71	28	25,47
WZW A		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WZW B ostre		1	0,90	-	-	-	-	-	-	-	-
WZW B przewlekłe		5	4,52	1	0,90	3	2,71	1	0,91	1	0,90
WZW C		12	10,85	7	6,33	10	9,05	5	4,54	5	4,54
WZW typ B+C		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WZW inne i nieokreśl.		-	-	5	4,52	5	4,52	3	2,72	4	3,64
Zapalenie przyusznicy		8	7,23	12	10,86	12	10,87	16	14,53	8	7,28
Grypa – zachorowania i podejrzenia zachorowań		4950	4476,52	1175	1064,11	1512	1368,54	1328	1206,34	5808	5283,41
Grypa wywołana nowym wirusem A(H1N1)		4	3,62	1	0,90	1	0,90	-	-	10	9,10
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe nie określone – Ogółem (A05.9)		36	32,56	83	75,16	70	63,36	81	73,57	51	46,39
Salmonellozy – zatrucia pokarmowe		17	15,37	34	30,79	39	35,30	13	11,81	20	18,19
Wirusowe zakażenia jelitowe	Ogółem	140	126,61	204	184,74	316	286,02	185	168,05	351	319,29
	W tym dzieci do lat 2	58	52,45	61	55,24	98	88,70	58	52,69	123	111,89
Róża		3	2,71	12	10,86	8	7,24	5	4,54	25	22,74
Lamblioza		192	173,63	99	89,65	65	58,83	35	31,80	94	85,51
Pokąsania przez zwierzęta-osoby szczepione		16	14,47	9	8,15	13	11,77	22	19,99	12	10,91
Borelioza z Lyme		13	11,76	13	11,77	11	9,95	11	9,99	36	32,75

A – liczba zachorowań

B – wskaźnik zapadalności na 100 tys. ludności

Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

1. Grypa i infekcje grypopodobne

Grypa i infekcje grypopodobne zawsze były największym problemem epidemiologicznym w I i IV kwartale roku i najczęstszymi chorobami zakaźnymi na terenie powiatu raciborskiego. Najwięcej zachorowań odnotowano w grupach wiekowych 5-14 lat oraz 15-64 r.ż.

Od roku 2005 stan zaszczepienia mieszkańców powiatu raciborskiego przedstawiał się następująco i dla porównania:

- w roku 2005 – zaszczepiło się w powiecie raciborskim 4% mieszkańców,
- w roku 2006 – zaszczepiło się w powiecie raciborskim 4,4% mieszkańców,
- w roku 2007 – zaszczepiło się już mniej osób tj. 3,5% mieszkańców,
- w roku 2008 – odsetek zaszczepionych utrzymał się na poziomie roku poprzedniego tj. 3,5% ludności zamieszkującej na terenie powiatu raciborskiego.
- w roku 2009 – zaszczepiło się już 4,2% mieszkańców
- w roku 2010 – zaszczepiło się już mniej osób, czyli 3,1% mieszkańców
- w roku 2011 – zaszczepiło się jeszcze mniej, bo 2,8% mieszkańców
- w roku 2012 – zaszczepiło się prawie tyle samo, bo 2,5% mieszkańców
- w roku 2013 – zaszczepiło się 2,6 % mieszkańców, czyli podobnie jak w 2012 roku

Pomimo podjętych szeregu działań w zakresie skutecznego propagowania szczepień ochronnych, oraz przeprowadzanych przez tut. Stację akcjach informacyjnych skierowanych do społeczeństwa dotyczących profilaktyki grypy - nie znalazło to pożądanego odzwierciedlenia w liczbie osób zaszczepionych przeciwko grypie.

2. Zatrucia i zakażenia pokarmowe

W roku sprawozdawczym przeprowadzono 176 wywiadów epidemiologicznych związanych z opracowaniem przypadków zgłoszonych przez placówki opieki medycznej jako podejrzenia bądź potwierdzenia chorób zakaźnych przewodu pokarmowego.

W porównaniu do roku 2012 – liczba zachorowań z uwzględnieniem czynnika etiologicznego przedstawiała się następująco:

Nazwa choroby		Liczba zachorowań	
		2012	2013
Zatrucie pokarmowe pałeczką Salmonella		13	20
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe nieokreślone		81	51
Biegunka i zapalenie żołądkowo- jelitowe BNO o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu		89	54
Wirusowe zakażenia jelitowe	Ogółem	185	351
	W tym dzieci do lat 2	58	123

Jak wynika z powyższego zestawienia –można zaobserwować zdecydowany wzrost zachorowań wirusowych zakażeń jelitowych (w tym również wśród dzieci do lat 2).

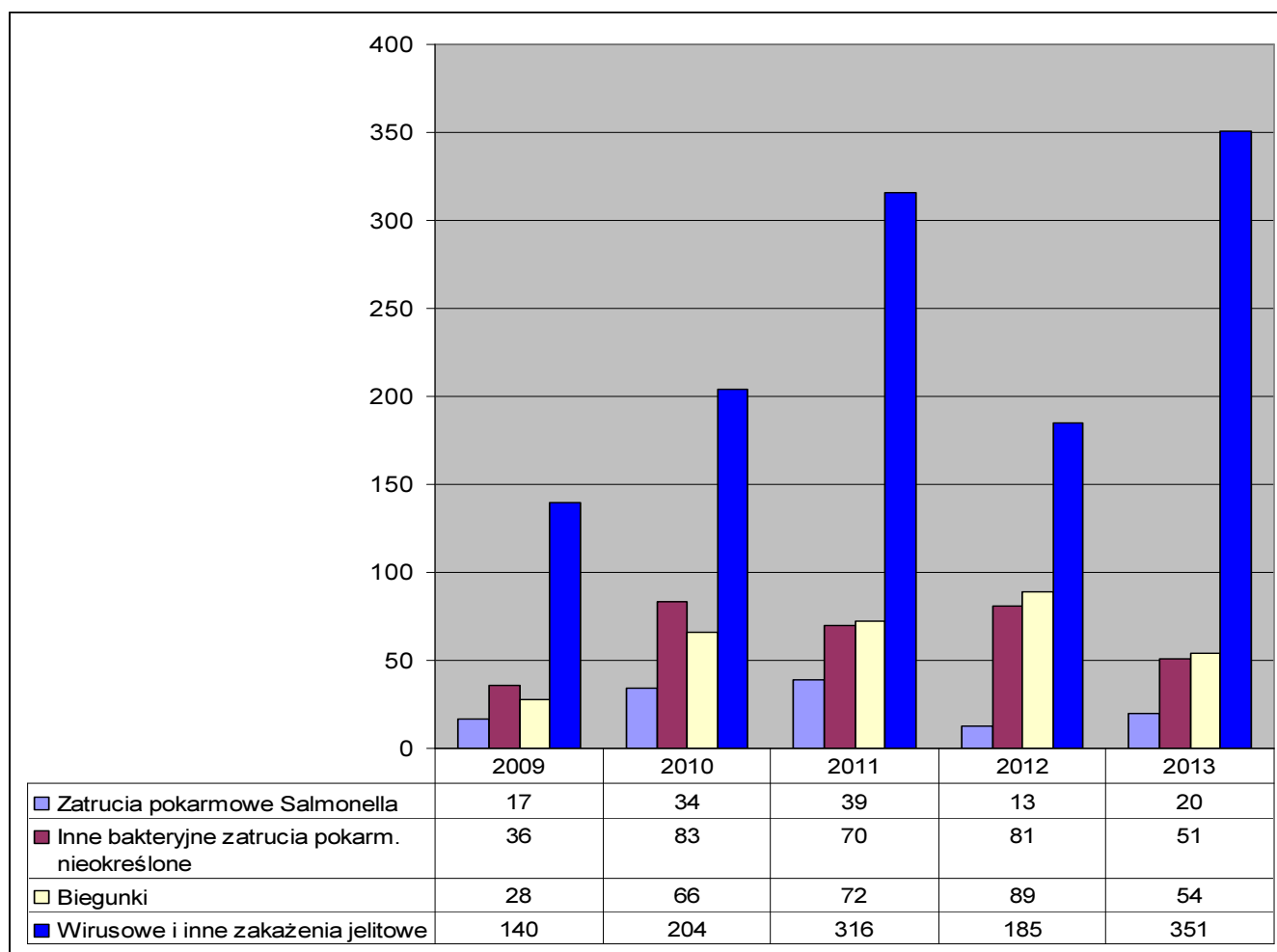
W przypadku wirusowych infekcji przewodu pokarmowego ustalono, że ok. 23% przypadków stanowiły zakażenia o etiologii rotawirusowej. Zdecydowaną większość przypadków potwierdzonych laboratoryjnie stanowiły tutaj przypadki hospitalizowane. Pozostałe zachorowania zgłoszono na podstawie objawów klinicznych i z powodu braku diagnostyki laboratoryjnej, zakwalifikowano jako zakażenia wirusowe jelit nie określone (A08.4).

W roku 2013 zaobserwowano niewielki wzrost zachorowań na zatrucia pokarmowe pałeczką Salmonella – były to pojedyncze zachorowania wynikające ze spożycia potraw poddawanych niewłaściwej obróbce termicznej lub przechowywanych w nieprawidłowej temperaturze (poza urządzeniem chłodniczym), nie mytych warzyw i owoców oraz spożywania ciast z kremem produkowanym na bazie surowych jaj pochodzących z własnych gospodarstw.

Na terenie nadzorowanym nie odnotowano w roku 2012 ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych pałeczką Salmonella.

Związane jest to z prowadzoną od wielu lat akcją informacyjną skierowaną do społeczeństwa o zagrożeniach związanych ze spożywaniem produktów sporządzonych na bazie surowych jaj nie poddawanych obróbce termicznej (np. popularnych deserów-kremów tzw. „Szpajzy” jako regionalnej potrawy lub kremów do ciast). Znacznie rzadziej organizowane są przyjęcia okolicznościowe w domach lub obiektach (klubach, remizach strażackich) nie objętych nadzorem sanitarnym.

Sytuację epidemiologiczną zatruc/zakażeń przewodu pokarmowego w latach 2009-2013 przedstawia poniższe zestawienie:

3. Wybrane choroby zakaźne wieku dziecięcego objęte programem obowiązkowych szczepień ochronnych: ospa wietrzna, świnka, różyczka, krztusiec, odra

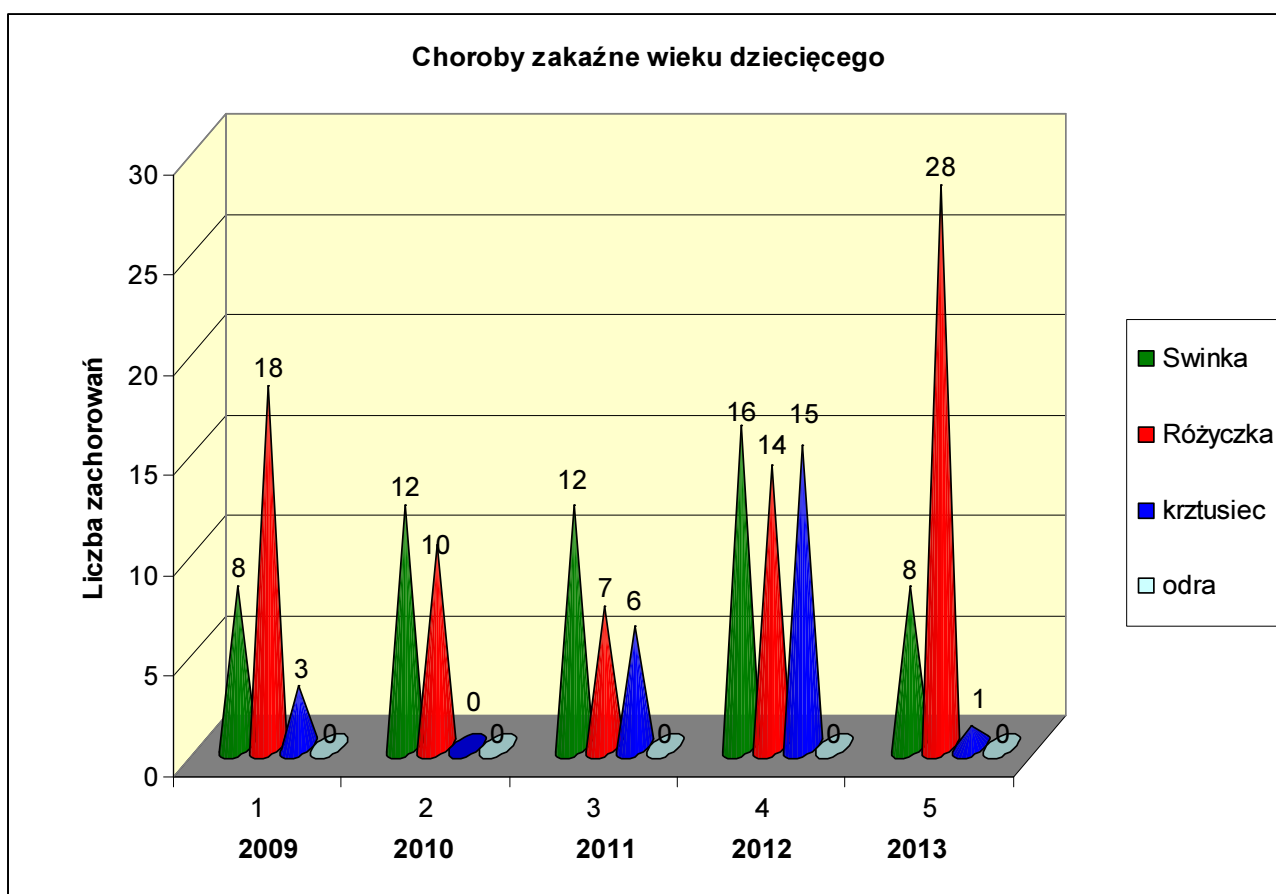
W porównaniu do roku 2012 pod względem liczbowym sytuacja przedstawiała się następująco:

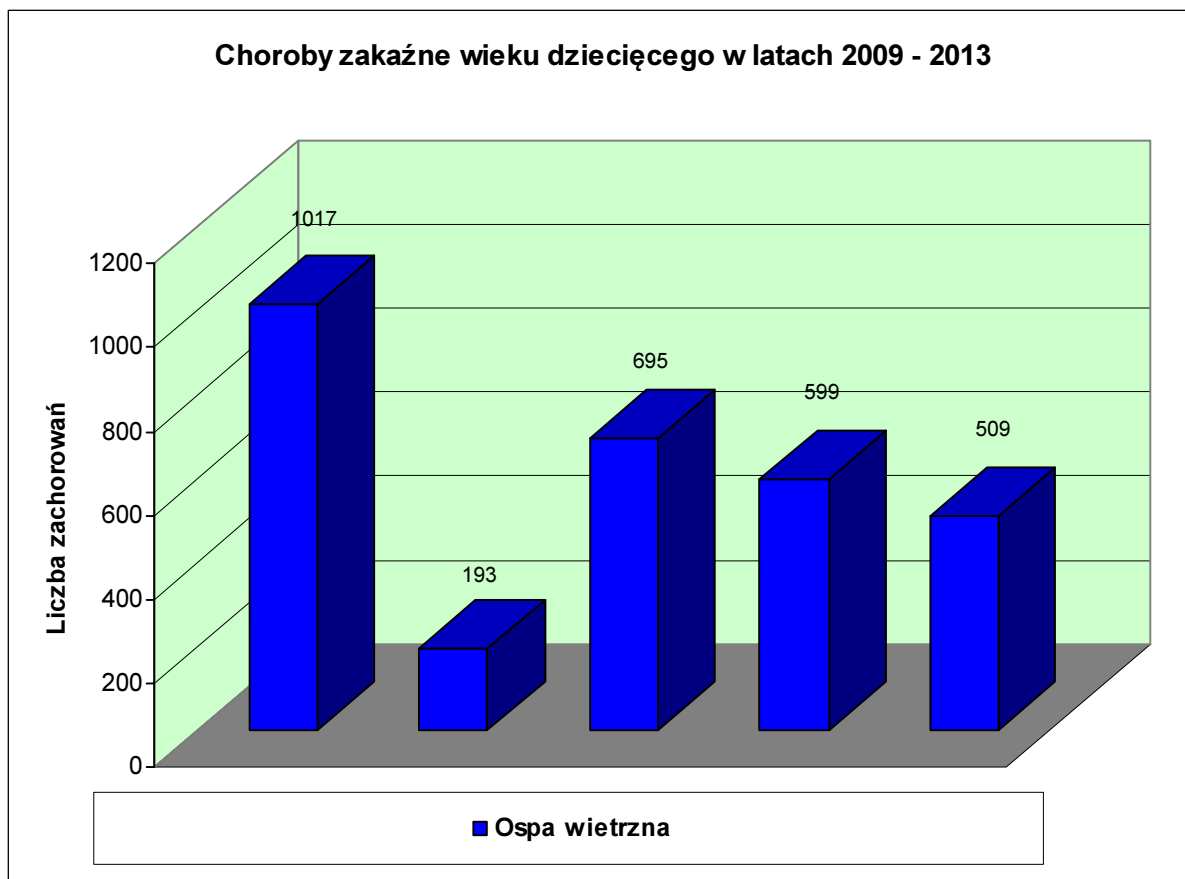
Tabela nr 1 - liczba zachorowań w latach 2012 - 2013

Jednostka chorobowa	2012	2013
Ospa wietrzna	599	509
Nagminne zapalenie przyusznic (świnka)	16	8
Różyczka	14	28
Krztusiec	15	1
Odra	-	-

Tabela nr 2 – liczba zachorowań w latach 2009 - 2013

Lata	Jednostka chorobowa				
	Ospa wietrzna	Świnka	Różyczka	krztusiec	odra
2009	1017	8	18	3	0
2010	193	12	10	0	0
2011	695	12	7	6	0
2012	599	16	14	15	0
2013	599	8	28	1	0

Jak wynika z powyższego zestawienia rokiem epidemicznym dla ospy wietrznej był rok 2009, (wskaźnik zapadalności wyniósł 919,72 na 100 tys. mieszkańców).

Pomimo zaobserwowanego znacznego wzrostu zachorowań na krztusiec w roku 2012, zarówno w województwie śląskim, powiecie raciborskim, jak również w kraju i sąsiednich powiatach – w roku 2013 nastąpił radykalny spadek zachorowań.

Niezbędne optymistyczne informacje dochodzą z WSSE w zakresie sytuacji epidemiologicznej zachorowań na Odrę. Na terenie województwa śląskiego w 2012 roku zarejestrowano 23 przypadki zachorowań, natomiast w roku 2013 wystąpiło ogółem 30 zachorowań.

W powiecie raciborskim od siedmiu lat tj. od roku 2006, kiedy to odnotowano 1 przypadek zachorowania nie występują zachorowania na odrę.

W Polsce szczepieniami obowiązkowymi przeciwko odrze, śwince i różyczce objęte są dzieci i młodzież od 13 miesiąca do ukończenia 19 roku życia.

Do szczepienia przeciwko odrze, śwince i różyczce stosuje się szczepionki skojarzone, co oznacza że jedna szczepionka chroni przed wszystkim trzema chorobami. Wszystkie szczepionki zawierają żywe wirusy, ale tak osłabione i zmodyfikowane, że nie wywołują u zdrowych dzieci choroby, a silnie stymulują odporność.

Mimo, że wszystkie trzy choroby wykazują się stosunkowo łagodnym przebiegiem, mogą być przyczyną licznych i ciężkich powikłań. Tym bardziej, że odra, różyczka i świnka umożliwiają wystąpienie wtórnych zakażeń bakteryjnych oraz wirusowych.

Przed wprowadzeniem szczepionki MMR do Programu Szczepień Ochronnych epidemie Odry, Świnki i Różyczki były dość częste, także na terenie powiatu raciborskiego.

Od końca 2003 roku wprowadzono obowiązkowe powszechne szczepienie u dzieci w 13-15 miesiącu życia szczepionką trójwartentną (MMR) - przeciw odrze, śwince i różyczce, a od roku 2005 szczepienia przypominające w 12 roku życia i od tego czasu zrezygnowano już z używania szczepionek monowalentnych przeciw odrze w 7 roku życia i szczepienia dziewcząt przeciw różyczce w 13 roku życia.

W roku 2007 wprowadzono do Programu Szczepień Ochronnych szczepienia przypominające dla wszystkich dzieci (chłopców i dziewczynek), szczepionką skojarzoną przeciwko odrze, śwince i różyczce w 10 roku życia.

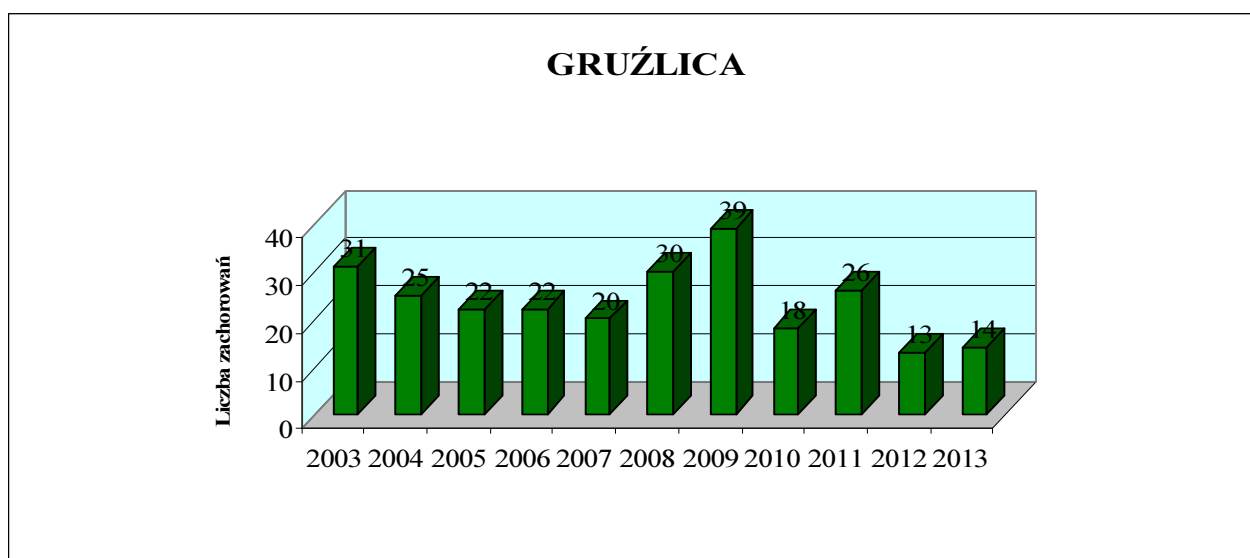
W związku z tym, (jak pokazuje powyższy wykres) przypadki zachorowań na Świnkę i Różyczkę należą do rzadkości.

Nawracającym zagrożeniem jest nadal krztusiec. Ograniczony bardzo przez szczepienia, powrócił w latach 90-tych i jest to tendencja obserwowana w całym świecie, gdyż pomimo szczepień, co jakiś czas odnotowuje się wzrost zachorowań. Na terenie powiatu raciborskiego dotąd rejestrowano pojedyncze przypadki, natomiast w roku 2012 wystąpiło 15 zachorowań potwierdzonych badaniami laboratoryjnymi. Przypadków zachorowań mogło być znacznie więcej, gdyby we przypadkach podejrzeń krztusca przeprowadzano diagnostykę. Także ze względu na fakt, że początkowo daje on objawy zbliżone do przeziębienia, często pozostaje niezdiagnozowany. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku osób dorosłych.

Od roku 2005 wprowadzono powszechne szczepienia przypominające przeciw krztuścowi u dzieci w 6 roku życia – szczepionką DTPa (błoniczo-tężcową z bezkomórkowym składnikiem krztuścowym).

4. Gruźlica

Od rozpoczęcia rejestracji tj. w latach 2002 - 2007 obserwowano systematyczny, aczkolwiek powolny spadek zachorowań, natomiast w latach 2008 - 2009 wystąpił znaczny wzrost zachorowań. W roku 2010 odnotowano radykalny spadek zachorowań na gruźlicę, co spowodowane było innym podejściem do statystycznego ujmowania zachorowań w przypadku wznowienia choroby. W roku 2011 ponownie zalecono ujmowanie „wznów” zachorowań.

2003 – 31 przypadków
2004 – 25 przypadków
2005 – 22 przypadki
2006 – 22 przypadki
2007 – 20 przypadków
2008 – 30 przypadków

2009 – 39 przypadków
2010 – 18 przypadków
2011 – 26 przypadków
2012 – 13 przypadków
2013 – 14 przypadków

Rejestrację przypadków prowadzono w oparciu o zgłoszenia podejrzeń, oraz kliniczne i laboratoryjne potwierdzenia przez specjalistyczne placówki służby zdrowia tj. szpitale i poradnie chorób płuc i gruźlicy.

Wszystkie 14 przypadków dotyczyło gruźlicy układu oddechowego potwierdzonej bakteriologicznie i histologicznie - (A-15)

Średnia wieku chorych z potwierdzoną gruźlicą układu oddechowego wynosiła 50 lat (dla porównania w roku 2012 średnia wieku wynosiła 48 lat). Najstarsza osoba miała 75 lat, natomiast najmłodsza 16 lat.

Pod względem zatrudnienia sytuacja przedstawiała się następująco:

- Emeryci/renciści – 4 zachorowania,
- bezrobotni – 4 zachorowania,
- pracujący – 5 zachorowań,
- uczeń – 1 zachorowanie.

W oparciu o przeprowadzone wywiady epidemiologiczne przeprowadzono analizę czynników sprzyjających zachorowaniom na gruźlicę i ustalono co następuje:

- Dobre warunki materialno - bytowe posiadało 12 osób, natomiast pozostałe 2 osoby posiadało trudne warunki socjalne i mieszkaniowe.
- Również 12 chorych dobrze oceniło jakość i sposób odżywiania, co najczęściej znajdowało potwierdzenie w dobrych warunkach materialno – bytowych.
- 2 osoby przyznały się do złego sposobu odżywiania zarówno pod względem jakościowym i ilościowym. Nie we wszystkich przypadkach pokrywało się to z trudnymi warunkami socjalnymi - pacjenci podawali w wywiadach inne przyczyny jak np. intensywne odchudzanie, trudną i wyczerpującą pracę.

Osoby ze styczności objęte były nadzorem przez Poradnię Chorób Płuc i Gruźlicy przy Szpitalu Rejonowym w Raciborzu.

Trwają też dyskusje na temat celowości szczepień przeciwko gruźlicy. W niektórych krajach szczepień tych się nie wykonuje. Szczepionka BCG jedna z najstarszych stosowana od ponad 80 lat, choć nie zapewnia ochrony przed płucną postacią gruźlicy, to jednak daje ochronę przed gruźliczym zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych i przed uogólnionym zakażeniem gruźliczym, czyli najgroźniejszymi postaciami tej choroby bezpośrednio zagrażającymi życiu. I to jest największy sukces tego szczepienia i powód, dla którego do dziś jednorazowe szczepienie przeciw gruźlicy pozostało w naszym Programie Szczepień Ochronnych, co uzasadnione jest utrzymującą tendencją do systematycznego wzrostu zapadalności na gruźlicę płucną w kraju.

W powiecie raciborskim wskaźnik zapadalności od dwóch lat utrzymuje się na względnie stałym poziomie: w roku 2013 - 12 zachorowań/100 tysięcy ludności).

Sytuację epidemiologiczną pozostałych chorób zakaźnych można uznać za stabilną ponieważ występowały w pojedynczych przypadkach lub stwierdzono niewielki wzrost, co nie wpłynęło znacząco na możliwość wystąpienia zagrożeń na nadzorowanym terenie.

Nadzór nad przeprowadzaniem szczepień ochronnych

Dla zapewnienia realizacji szczepień zgodnie z programem szczepień ochronnych konieczne jest współdziałanie lekarzy pierwszego kontaktu, lekarzy pediatrów, pracowników służby sanitarno-epidemiologicznej i rodziców szczepionych dzieci, zwłaszcza przy nasilającym się zjawisku ruchów „antyszczepionkowych”.

W powiecie raciborskim od wielu lat utrzymuje się wysoki odsetek stanu uodpornienia dzieci i młodzieży objętych szczepieniem obowiązkowym w ramach Programu Szczepień Ochronnych. Inaczej niestety przedstawia się sytuacja w zakresie szczepień zalecanych.

Niskie na ogół odsetki osób zaszczepionych w ramach szczepień zalecanych, przy wysokim odsetku osób zaszczepionych w ramach szczepień obowiązkowych, mogą świadczyć o braku finansowych możliwości rodziców zaszczepienia swoich dzieci. Jednakże na terenie powiatu raciborskiego jest kilka gmin, w których rodzice chętnie zakupują preparaty szczepionkowe

wysoce skojarzone, alternatywnie zastępujące szczepionki monowalentne finansowane z budżetu Państwa.

W ramach możliwości finansowych Państwa (ze względu na zagrożenie epidemiczne ze strony niektórych chorób zakaźnych), wybrane szczepienia zalecane przesuwane są do szczepień obowiązkowych. W roku 2007 wprowadzono szczepienia wszystkich dzieci do 2 roku życia, szczepionką przeciwko *Haemophilus influenzae* typu b. Bakterie tego rodzaju mogą wywoływać wiele chorób, wśród których największe znaczenie mają choroby inwazyjne, w tym: zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, posocznicę, zapalenie nagłośni i ciężkie postacie zapalenia płuc.

Stan uodpornienia na dzień 31.12.2013r. nadal utrzymuje się na wysokim poziomie – u dzieci w 6 roku życia wynosił 99,89%.

W bieżącym roku zaobserwowano wzrost zainteresowania szczepieniami przeciwko meningokokom (w roku 2013 – zaszczepiło się 28 osób, natomiast w roku 2012 – 24 osoby). Podobnie jak w roku 2012, bardzo niewielkim zainteresowaniem cieszyło się szczepienie przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego, będącego prawdopodobną przyczyną znacznej części nowotworów szyjki macicy (zaszczepiły się tylko 3 osoby w grupie wiekowej 15-19 r.ż. oraz 1 osoba pow. 20 r.ż.). W świetle aktualnych doniesień naukowych zaznaczyć trzeba, że propagacja tego rodzaju szczepień wpłynąć powinna znacząco na ograniczenie występowania tego typu nowotworów wśród kobiet.

Od wielu lat postuluje się do Ministerstwa Zdrowia o uwzględnienie w programie szczepień ochronnych bezpłatnego szczepienia wszystkich dzieci przeciwko pneumokokowym zapaleniom płuc. Ten czynnik etiologiczny jest udowodnioną przyczyną znacznego odsetka zachorowań na zapalenie płuc wśród niemowląt i dzieci młodszych, a dostępność nieodpłatnych szczepień pozwoliłaby na istotne ograniczenie ich występowania. W porównaniu do roku 2012 zaszczepiono znacznie więcej dzieci w grupie wiekowej 0-4 r.ż. (2012r. - 252 dzieci, 2013r. - 342 dzieci).

Nadal aktualne pozostają wnioski:

1. Faktyczna ocena sytuacji epidemiologicznej zależy nie tylko od rzetelnego zgłaszania chorób zakaźnych przez placówki udzielające świadczeń zdrowotnych, lecz także od szerszego stosowania badań diagnostycznych (w tym także wykorzystania nowoczesnej diagnostyki molekularnej).

Placówki medyczne, praktycznie nie korzystają z badań diagnostycznych laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Katowicach z powodu odległości oraz konieczności pokrywania kosztów badań.

2. Pomimo uzyskanej poprawy zgłaszania chorób zakaźnych istnieje brak możliwości opracowania pojedynczych ognisk domowych (bez powiązania epidemiologicznego) z powodu braku możliwości finansowych Stacji (dojazd do pacjenta, telefony czy znaczki pocztowe).

Podobna sytuacja może wystąpić w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa w związku z pojawieniem się zachorowań na choroby wysoce zakaźne, klęsk żywiołowych lub zagrożenia epidemicznego.

Obserwowany w ostatnich latach spadek zapadalności na większość chorób zakaźnych nie zmienia faktu, że niektóre choroby nadal stanowią poważny problem zdrowotny i epidemiologiczny, zwłaszcza choroby nowo pojawiające się lub nawracające, jak np. krztusiec i odra, oraz dotychczas nie występujące w naszej szerokości geograficznej.

3. Pogorszenie się w ostatnich latach dostępności do diagnostyki gruźlicy może doprowadzić do wzrostu zachorowań (w tym także u dzieci i młodzieży), zwłaszcza w obliczu występowania przypadków zachorowań opornych na leki przeciwpłatkowe.

II. HIGIENA LECZNICTWA W PLACÓWKACH UDZIELAJĄCYCH ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH.

Kontrole przeprowadzane przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie epidemiologii w placówkach udzielających świadczeń zdrowotnych obejmują zagadnienia dotyczące:

- Stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń

- Funkcjonalności obiektów i stanu ich dostosowania do wymagań Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012r. (Dz.U. z 2012r. poz. 739)

- Bieżącego stanu sanitarno – higienicznego pomieszczeń

Zapewnienie bieżącej czystości i higieny w podmiotach leczniczych uwzględniając ich specyfikę, rozkład pomieszczeń, rodzaj i czas wykonywanych zabiegów, organizowane jest w oparciu o:

- Firmy zewnętrzne (outsourcing)
- Pracowników szpitala
- Firmy zewnętrzne i pracowników szpitala (tzw. system mieszany)

- Dezynfekcji

Podczas kontroli podmiotów leczniczych oceniano:

- Właściwy dobór preparatów dezynfekcyjnych i antyseptycznych,
- Znajomość procedur dotyczących przygotowania roztworów roboczych,
- Sposób przeprowadzania dezynfekcji sprzętu, narzędzi i powierzchni oraz rąk i skóry,
- Sposób przechowywania i użytkowania preparatów zgodnie z zaleceniami producenta, czas ich stosowania oraz terminy przydatności preparatów,
- Używanie odpowiedniej odzieży ochronnej przez pracowników.

- Sterylizacji

Podczas kontroli zwracano uwagę na:

- Procedury związane z przygotowaniem narzędzi i materiałów do sterylizacji,
- Postępowanie z materiałami i narzędziami po sterylizacji,
- Procedury związane z transportem i przechowywaniem artykułów sterylnych,
- Dokumentację sterylizacji.

- Działalności Komitetów i Zespołów Kontroli Zakażeń Szpitalnych oraz ich współpracy z PIS

Komitety i Zespoły Kontroli Zakażeń Szpitalnych powołane przez kierowników szpitali na podstawie art. 14.1 pkt 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń oraz zwalczaniu chorób zakaźnych u ludzi (tj. Dz. U. z 2013r. poz. 947) realizują swoje zadania zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2011r. w sprawie listy czynników alarmowych, rejestrów zakażeń szpitalnych i czynników alarmowych oraz raportów o bieżącej sytuacji epidemiologicznej szpitala (Dz.U. Nr 294, poz. 1741).

Ponadto na bieżąco prowadzona jest współpraca z członkami Zespołów w aktualizacji i udoskonalaniu procedur kontroli zakażeń i służą pomocą merytoryczną w opracowywaniu i wygaszaniu ognisk. W roku 2013 wystąpiły dwa ogniska epidemiczne w Szpitalu Rejonowym w Raciborzu wywołane dwoma czynnikami epidemiologicznymi tj.: wirusowym (grypa AH1N1) oraz bakteryjnym (Klebsiella Pneumoniae ESBL +). Kontrola interwencyjna przeprowadzona przez pracownika PSSE w Raciborzu wykazała prawidłowo przeprowadzone dochodzenie epidemiologiczne w ognisku przez członków zespołu ds. zakażeń szpitalnych.

Niniejsza analiza stanu sanitarno – higienicznego podmiotów leczniczych powiatu raciborskiego opracowana została na podstawie nadzoru prowadzonego przez pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Raciborzu. Analiza ta przedstawia stan sanitarny placówek opieki zdrowotnej na dzień 31 grudnia 2013r. w porównaniu ze stanem

w roku 2011 – 2013 i z podziałem na:

- Lecznictwo zamknięte
- Lecznictwo otwarte (publiczne i niepubliczne)
- Prywatne praktyki lekarskie

LECZNICTWO ZAMKNIĘTE

Tabela 1. Kontrole przeprowadzone w lecznictwie zamkniętym w latach 2011 – 2013

Rok	KONTROLE SANITARNE	KONTROLE TEMATYCZNE	KONTROLE SPRAWDZAJĄCE
2011 r.	1	4*	0
2012 r.	2	2	0
2013 r.	1	3*	0

* 1 kontrola tematyczna wykonana w ognisku epidemicznym Szpitala Rejonowego w Raciborzu – obiekt pod nadzorem WSSE w Katowicach

I. LECZNICTWO OTWARTE – (Publiczne i Niepubliczne)

Tabela 3. Kontrole przeprowadzone w lecznictwie otwartym w latach 2011 – 2013.

Rok	KONTROLE SANITARNE	KONTROLE TEMATYCZNE	KONTROLE SPRAWDZAJĄCE
2011 r.	38	12	3
2012 r.	36	22	4
2013 r.	35	18	5

Tabela 4. Ilość decyzji administracyjnych w lecznictwie otwartym w latach 2011 – 2013 z wyodrębnieniem przyczyn wydania.

Rok	Ilość wydanych decyzji administracyjnych	Ilość decyzji wydanych w zakresie złego stanu technicznego placówek	Ilość decyzji wydanych w zakresie złego stanu porządkowego placówek lub inne	Ilość decyzji prolongujących	Ilość decyzji wydanych w zakresie złej dezynfekcji
2011	4	3	0	1	1
2012	2	1	1	2	0
2013	5*	1	4	2	0

- Decyzje administracyjne wydane w 2013 roku dotyczyły nie wdrożenia dokumentacji kontroli wewnętrznej w obszarze realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych.

II. PRYWATNE PRAKTYKI LEKARSKIE

Tabela 5. Prywatne praktyki lekarskie w latach 2011 – 2013

Rok	Prywatne gabinety lekarskie			Praktyka pielęgniarek i położnych
	Ogółem Ilość placówek	Praktyki lekarskie	Praktyki stomatologiczne	Ilość placówek
2011	160	113	47	1
2012	168	118	50	1
2013	167	116	51	3

Tabela 6. Kontrole przeprowadzone w prywatnych praktykach lekarskich w latach 2011 – 2013

Rok	Ilość skontrolowanych placówek	Ilość przeprowadzonych kontroli	Ilość przeprowadzonych kontroli sanitarnych	Ilość przeprowadzonych kontroli tematycznych	Ilość przeprowadzonych kontroli interwencyjnych	Ilość przeprowadzonych kontroli sprawdzających
	I	II	III	IV	V	VI
2011	44	45	35	9	1	0
2012	47	49	32	17	0	2
2013	48	48	38	10	0	0

Tabela 7. Ilość decyzji administracyjnych w prywatnych praktykach lekarskich w latach 2011 – 2013 z wyodrębnieniem przyczyn wydania.

Rok	Ilość wydanych decyzji administracyjnych	Ilość decyzji wydanych w zakresie złego stanu technicznego placówek	Ilość decyzji wydanych w zakresie złego stanu porządkowego placówek	Ilość decyzji prolongujących	Ilość decyzji wydanych w zakresie złej dezynfekcji
	I	II	III	IV	V
2011	2	2	0	1	0
2012	0	0	0	0	0
2013	0	0	0	0	0

Wnioski

1. Decyzje administracyjne wydane w 2013 roku dotyczyły braku wdrożenia dokumentacji kontroli wewnętrznej w ambulatoryjnych podmiotach leczniczych (lecznictwo otwarte) w obszarze realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych, zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 27 maja 2010 roku. Do końca roku 2013 wdrożono brakującą dokumentację kontroli wewnętrznej w podmiotach leczniczych.
2. Systematyczne doskonalenie i szkolenie pracowników, aktualizowanie dokumentacji kontroli wewnętrznej wpływa na poprawę jakości wykonywanych czynności w dochodzeniach epidemiologicznych w ogniskach zakażeń szpitalnych.
3. Analiza porównawcza w stosunku do lat poprzednich wskazuje, że bezpieczeństwo sanitarne w zakresie świadczenia usług medycznych mieszkańców powiatu raciborskiego systematycznie poprawia się.
4. Asortyment stosowanych preparatów dezynfekcyjnych uwzględnia specyfikę placówek, oraz zapobieganie zakażeniom krwiopochodnym. Znajomość zasad i sposobu wykonywania procesów dezynfekcji została oceniona pozytywnie. Zastrzeżeń nie budzą także procesy sterylizacji, postępowania z brudną bielizną i odzieżą roboczą.
5. Stan sanitarny placówek udzielających świadczenia zdrowotne na terenie powiatu raciborskiego utrzymuje się stabilnym dobrym poziomie sanitarnym.
6. Wszelkie zalecenia i sugestie ze strony tut. Stacji wykonywane są w ustalonych terminach oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami.

IV. HIGIENA KOMUNALNA I ŚRODOWISKA.

Sekcja Higieny Komunalnej i Środowiska realizując swoje główne statutowe obowiązki określone w Ustawie o Inspekcji Sanitarnej kontynuowała nadzór nad utrzymaniem należytego stanu higienicznego nieruchomości, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, dróg, ulic, środków transportu osobowego itp. a także czuwała nad bezpieczeństwem zdrowotnym wody do spożycia i wody w miejscach do kąpieli. Wypełniając obowiązki przeprowadzono systematyczne kontrole mające na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów określających wymagania sanitarne i higieniczne w wymienionych wyżej obszarach. Woda do spożycia i woda do kąpieli badana jest laboratoryjnie w laboratoriach inspekcji sanitarnej województwa śląskiego a ocenę tych badań przeprowadza Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Raciborzu.

Ponadto Sekcja Higieny Komunalnej i Środowiska realizowała obowiązki wynikające z innych aktów prawnych ,to jest spoza obszaru Ustawy o Inspekcji Sanitarnej. Z zakresu Ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. 2011 nr 118, poz. 687 z późn. zm) sprawowała nadzór nad właściwym pod względem sanitarnym i higienicznym przebiegiem ekshumacji i transportem zwłok, z zakresu Ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. 2009, nr 62, poz.504 z późn. zm.) nadzór nad odpowiednim pod względem sanitarnym zabezpieczeniem imprez, z zakresu ustawy o odpadach nadzór nad właściwym postępowaniem z odpadami medycznymi, z zakresu Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005r. nr 236, poz.2008 z późn. zm. art.4) opiniowała projekty uchwał regulaminów utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, z Ustawy o

zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. 2006 nr 123, poz. 858 z późn. zm. art. 12) opiniowała stosowane w realizowanych inwestycjach materiały i wyroby do kontaktu z wodą.

Wyniki realizacji zadań z podziałem na poszczególne grupy zagadnień przedstawiają się następująco:

1.1. Jakość zdrowotna wody do spożycia.

Prowadzony przez w/w stację nadzór w dziedzinie zaopatrzenia w wodę polega na:

- 1) przeprowadzaniu kontroli stanu sanitarnego ujęć oraz urządzeń wodociągowych,
- 2) kontroli laboratoryjnej jakości wody w ramach tzw. monitoringu kontrolnego i monitoringu przeglądowego,
- 3) rozpatrywaniu interwencji mieszkańców,
- 4) sprawdzaniu stopnia zanieczyszczenia instalacji wody ciepłej przez bakterie z rodzaju Legionella Sp.

Woda przeznaczona do zbiorowego zaopatrzenia ludności w powiecie raciborskim pozyskiwana jest z ujęć wody podziemnej. Jedynie niewielki procent pochodzi z ujęć powierzchniowych, których źródła zlokalizowane są poza powiatem. System zaopatrzenia w wodę składa się z 13 wodociągów publicznych oraz z 5 wodociągów zakładowych (ZPM Maxpol, SM Zott, ZPC Mieszko ul. Opawska, ZPC Mieszko ul. Starowiejska, FO Rafamet). W roku 2013 przeprowadzono 13 kontroli mających na celu ocenę stanu sanitarno-technicznego ujęć i urządzeń wodociągowych oraz 118 kontroli jakości wody do spożycia. Stan techniczno-sanitarny urządzeń i ujęć oceniono na zadowalający. Jedynie podczas kontroli ujęcia w Raciborzu przy ul. Bogumińskiej stwierdzono fakt wybudowania przepompowni ścieków w obszarze strefy ochrony bezpośredniej tego ujęcia. W związku z powyższym zawnioskowano o wprowadzenie regulacji skutkujących większą ochroną źródeł. Monitoring jakości sanitarnej wody przeznaczonej do spożycia na terenie powiatu raciborskiego prowadzony był w roku 2013 w 58 punktach. Zarówno zakres badań jak i częstotliwość poboru wody w tych punktach był różny. W pobranych próbkach wody wykonano oznaczenia parametrów fizykochemicznych i bakteriologicznych, zgodnie z zakresami badań określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29.03.2007r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (D.U. z 2007r Nr 61, poz. 417 z późn. zm.) W cały roku 2013 nie stwierdzono przypadków zanieczyszczenia mikrobiologicznego wody. Stwierdzono jedynie przekroczenia takich parametrów jak mętność, żelazo i manganu. W obszarze powiatu raciborskiego naturalną cechą wody jest niski poziom magnezu. Stężenie magnezu w wodzie wodociągowej jest na ogół niższe od zalecanego ze względów zdrowotnych. Fakt ten jednak nie pociąga za sobą konieczności uzupełniania tego pierwiastka w procesach technologicznych.

Jakość wody w poszczególnych gminach powiatu raciborskiego była następująca:

- Miasto Racibórz. Zaopatrywane jest w wodę z trzech ujęć: ujęcia Strzybnik, ujęcia przy ul. Gamowskiej oraz ujęcia przy ul. Bogumińskiej. Przebadano 38 prób wody pobranych w 11 miejscach, w różnych dzielnicach miasta. Wszystkie zbadane próbki wody w 2013 roku spełniały wymagania rozporządzenia, odnotowano ponadto dalsze zmniejszenie się twardości wody a także zawartości siarczanów. Wodę oceniono jako nadającą się do spożycia przez ludzi.
- Gmina Krzanowice. Zaopatrywana jest przez wodociąg z ujęciami i Stacją Uzdatniania Wody w Borucinie. Jest to drugi wodociąg w powiecie pod względem wielkości produkcji. Z wodociągu korzystają mieszkańcy miejscowości Krzanowice, Borucin, Bojanów, Wojnowice i Pietraszyn. W 2013 roku skontrolowano 18 próbek wody, w 8 stwierdzono przekroczoną wartość mętności. Stwierdzano również ponadnormatywną ilość manganu i żelaza. Zajmujący się produkcją wody Zakład Gospodarki Komunalnej w Krzanowicach oświadczył, że doprowadzenie jakości wody do zgodnej z wymaganiami będzie możliwe dopiero po przeprowadzeniu modernizacji procesów technologicznych. Ponieważ Zakład ten nie dysponuje wystarczającą ilością środków finansowych na przeprowadzenie takiej modernizacji zawnioskowano do PPIS w Raciborzu o udzielenie

zgody na odstępstwo od wymagań i umożliwienie podawania do sieci wody o pogorszonej jakości do czasu ich zgromadzenia tj do dnia 30.06.2016. W związku z powyższym PPIS w Raciborzu wszczął postępowanie administracyjne i powiadomił o tym fakcie obie gminy korzystające z wody z Borucina. Wobec braku sprzeciwu gmin oraz ze względu na fakt, że spożywanie wody o pogorszonych parametrach nie powinno powodować ujemnych skutków zdrowotnych PPIS udzielił stosownej zgody zgodnie z żądaniem strony. Do dnia 30.06.2016 woda w gminie może być mętna i zawierać podwyższoną ilość żelaza i manganu. Taką wodę określa się jako warunkowo dopuszczoną do spożycia przez ludzi.

- Gmina Krzyżanowice zaopatrywana jest przez wodociąg z ujęciami i Stacją Uzdatniania Wody w Borucinie. Z wody z Borucina korzystają mieszkańcy miejscowości Krzyżanowice, Tworków, Owsiszczce, Rudyszwałd, Nowa Wioska, Roszków, Chałupki, Bolesław, Bieńkowice. W 2013 roku skontrolowano 7 próbek wody pobranych w 5 punktach zlokalizowanych w różnych miejscowościach gminy i w 3 przypadkach stwierdzono podwyższoną mętność wody ponieważ woda o takiej jakości produkowana jest na stacji w Borucinie. Przedsiębiorstwo Wodociągowo-Kanalizacyjne „Górna Odra”, ul. Kolejowa 2/1, 47-450 Roszków zwróciło się do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Raciborzu z prośbą o udzielenie zgody na odstępstwo od wymagań i możliwość podawania wody do sieci o pogorszonych parametrach ponieważ taką wodę kupuje w gminie Krzyżanowice. Podobnie jak w przypadku Krzyżanowice, wobec braku sprzeciwu gminy oraz ze względu na fakt, że spożywanie wody o pogorszonych parametrach nie powinno powodować ujemnych skutków zdrowotnych PPIS udzielił stosownej zgody na odstępstwo. Do dnia 30.06.2016 woda w gminie może być mętna i zawierać podwyższoną ilość żelaza i manganu. Taką wodę określa się jako warunkowo dopuszczoną do spożycia przez ludzi. Gmina Krzyżanowice posiada na swoim terenie wodociąg rezerwowy z ujęciami i Stacją Uzdatniania Wody w Rudyszwałdzie, który może zaopatrywać miejscowości Chałupki, Zabelków, Rudyszwałd. Zdaniem PWK „Górna Odra” podawanie do sieci wody z tego wodociągu jest ekonomicznie nieuzasadnione.
- Gmina Nędza. Posiada na swoim terenie jeden własny wodociąg z ujęciami w Nędzy i Babicach. Wodociąg zaopatruje wszystkie miejscowości gminy czyli: Nędza, Babice, Górki Śląskie, Szymocice, Zawada Książęca, Łęg i Ciechowice. W roku 2013 przeprowadzono 4 kontrole jakości wody w gminie w ramach monitoringu kontrolnego i przeglądowego podczas których pobrano 6 prób. Wszystkie zbadane próbki wody spełniały wymagania rozporządzenia za wyjątkiem jednego przypadku nieznacznie przekroczonej mętności. W przeprowadzonym niezwłocznie badaniu powtórzonym mętność była już prawidłowa. Wodę w wodociągu Nędza w roku 2013 oceniono jako nadającą się do spożycia przez ludzi. Pomimo tego faktu zdaniem zarządcy wodociągu oraz przedstawicieli PPIS koniecznością jest przeprowadzenie gruntownej modernizacji zbiornika wody czystej na stacji w Nędzy. Pogarszający się stan techniczno-sanitarny zbiornika może w niedalekiej przyszłości skutkować zanieczyszczeniem wody w procesie jej magazynowania.
- Gmina Rudnik. Posiada na swoim terenie jeden własny wodociąg z ujęciami w Rudniku. Wszyscy mieszkańcy gminy (miejscowości Rudnik, Strzybnik, Ponięcice, Czerwięcice, Szonowice, Jastrzębie, Łubowice, Grzegorzowice, Sławików, Lasaki, Gamów, Sławienko, Modzurów). oraz Racibórz, ul. Kwiatowa zaopatrywani są w wodę z tego wodociągu. Podczas 3 kontroli pobrano do badań 6 próbek wody w zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego. Wszystkie zbadane próbki wody w 2013 roku spełniały wymagania rozporządzenia. Wodę oceniono jako nadającą się do spożycia przez ludzi.
- Gmina Kuźnia Raciborska. Posiada w obszarze swojego działania dwa wodociągi: wodociąg „Kuźnia Raciborska” zaopatruje miejscowości Kuźnia Raciborska, Siedliska, Turze, Budziska i Rudę i wodociąg „Ruda Kozielska” zaopatruje miejscowości Rudy, Rudę Kozielską i Jankowice. W roku 2013 pobrano 12 próbek wody w obszarze gminy w

zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego w 6 punktach rozrzuconych po obszarze gminy. Wszystkie zbadane próbki wody w 2013 roku spełniały wymagania rozporządzenia. Wodę oceniono jako nadającą się do spożycia przez ludzi. Od roku 2008 GPWiK w Kuźni Raciborskiej posiada derogację, czyli zgodę na odstępstwo od wymagań w zakresie jakości wody ze względu na możliwość występowania w niej niklu. Nikiel pochodzi z jednej ze studni stanowiących ujęcie dla tego wodociągu. Zgoda została udzielona do dnia 6.06.2014 r. i do tego czasu miały zostać podłączone nowe ujęcia wody w Solarni. W badaniach jakości wody przeprowadzanych w roku 2013 stężenie niklu w wodzie mieściło się w granicach normy i wodę oceniono jako nadającą się do spożycia przez ludzi.

- Gmina Pietrowice Wielkie. Mieszkańcy zaopatrywani są przez trzy wodociągi. Są to wodociąg „Maków”, który zaopatruje miejscowości Pietrowice Wielkie, Cyprzanów, Lekartów, Kornice, Żerdziny, Pawłów i Gródczanki, wodociąg „Amandów”, który zaopatruje w wodę miejscowości Amandów, Krowiarki i Maków oraz wodociąg Samborowice, zaopatrujący miejscowość Samborowice. W roku 2013 pobrano 19 próbek wody w zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego w 10 punktach poboru rozrzuconych po obszarze gminy. Wszystkie zbadane próbki wody w 2013 roku spełniały wymagania rozporządzenia. Wodę oceniono jako nadającą się do spożycia przez ludzi.
- Gmina Kornowac. Gmina nie posiada własnych ujęć wodociągowych. Woda do spożycia w całości pochodzi z zakupu. Zaopatrzeniem ludności w wodę na terenie gminy zajmują się trzy przedsiębiorstwa wodociągowe, mieszkańcy zaopatrywani są przez trzy wodociągi: wodociąg „Rzuchów”, który zaopatruje miejscowość Rzuchów, woda w tym wodociągu dostarczana jest przez GPWiK Sp. z o.o. z Wodzisławia Śl., wodociąg Pogrzebień-Kornowac, który zaopatruje miejscowości Pogrzebień i Kornowac, wodę w tym wodociągu dostarcza Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Raciborzu i wodociąg „Kobyła-Łańce”, który zaopatruje miejscowości Kobyła i Łańce a wodę dostarcza Spółka Wodna Kobyła-Łańce. W sumie pobrano 12 próbek wody w zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego. Wszystkie zbadane próbki wody w 2013 roku spełniały wymagania rozporządzenia i wodę oceniono jako nadającą się do spożycia przez ludzi. Spółka wodociągowa Kobyła-Łańce posiada zgodę się na warunkowe dostarczanie wody o pogorszonych parametrach dotyczących żelaza, manganu i mętności ponieważ kupuje wodę pochodzącą z Dzimierza. Dzimierz produkuje wodę niespełniającą wymagań w tym zakresie. Jednak zbadane próbki wody w 2013 roku nie budziły zastrzeżeń.

Poza wodociągami nieznaczny udział w zaopatrzeniu mieszkańców powiatu w wodę mają studnie publiczne. PSSE w Raciborzu w 2013 roku skontrolowała jakość wody w dwóch studniach publicznych występujących w powiecie raciborskim tj. w studni przy Kościółku Pątnicznym św. Krzyża w Gródczankach oraz w źródle w parku w Tworkowie. W obu przypadkach jakość wody nieznacznie odbiega od norm przyjętych dla wody wodociągowej lecz spożywanie jej nie stanowi ryzyka zdrowotnego. W roku 2013 przebadano również jakość wody w nowo otwartym punkcie czerpalnym w Raciborzu przy Skwerze Kresowian, woda nadawała się do spożycia w pełnym zakresie.

PSSE w Raciborzu systematycznie informuje mieszkańców o wynikach kontroli jakości wody. Oceny takie z podziałem na poszczególne obszary gmin PSSE w Raciborzu zamieszcza na stronie internetowej: www.bip.wsse.katowice.pl/ w zakładce PSSE Racibórz/Komunikaty i aktualności/ Higiena Komunalna/ Aktualne oceny jakości wody. Oceny przydatności wody do spożycia opracowywane są na podstawie badań własnych PSSE oraz na podstawie badań prowadzonych w ramach kontroli wewnętrznej przedsiębiorstw wodociągowych.

1.2. Jakość zdrowotna wody ciepłej.

W roku 2013 Powiatowa Stacja Sanitarno Epidemiologiczna w Raciborzu kontynuowała nadzór laboratoryjny nad jakością wody ciepłej pod kątem występowania w instalacjach bakterii z rodzaju Legionella. Skontrolowano 24 obiekty użyteczności publicznej takie jak: hotele, internaty, obiekty służby zdrowia, w których pobrano 82 próbki wody. W trzech przypadkach stwierdzono skażenie instalacji lub jej części. W dwóch

przypadkach wdrożono postępowanie administracyjne nakazujące w trybie natychmiastowym usunięcie uchybień. Postępowanie wdrożono w przypadku skażenia instalacji w Internacie Szkoły Mistrzostwa Sportowego w Raciborzu przy ul. Kozielskiej oraz w przypadku Domu Pomocy Społecznej przy Placu Jagiełły. Zarządcy obiektów przeprowadzili szereg działań w celu zredukowania liczby bakterii Legionella i badania kontrolne nie potwierdziły obecności zanieczyszczeń. Skażenie części instalacji wody ciepłej stwierdzono również w Szpitalu Rejonowym w Raciborzu. Skażenie niezwłocznie usunięto.

1.3. Jakość zdrowotna wody do kąpeli i rekreacji.

W powiecie raciborskim jest sześć basenów kąpielowych, 4 czynne jedynie w okresie letnim oraz 2 baseny całoroczne. Badania jakości wody basenowej przeprowadzane są z częstotliwością raz w miesiącu. Najczęściej spotykanym problemem w eksploatacji basenów kąpielowych zarówno sezonowych jak i całorocznych jest niewłaściwy stopień zachlorowania wody basenowej. Zbyt mały stopień zachlorowania stwarza niebezpieczeństwo przenoszenia zakażeń pomiędzy osobami korzystającymi z kąpeli, natomiast zbyt duży stopień zachlorowania powoduje podrażnienia oczu i skóry. Niedotrzymanie parametrów jakościowych wody spowodowane jest również nierównomiernym obciążeniem basenu. W każdym przypadku stwierdzenia niewłaściwej jakości wody wydawano zalecenia dotyczące poprawy eksploatacji. Pomimo sugestii Stacji żaden z właścicieli basenów na terenie powiatu nie wprowadził systemu wewnętrznej kontroli jakości wody.

W powiecie raciborskim w 2013 r. nie było zorganizowanego kąpieliska. Istnieje jedno miejsce wykorzystywane do kąpeli w Kuźni Raciborskiej, Ośrodek Wodno-Rekreacyjny „WODNIK”. Zarządca obiektu przebadał dwukrotnie wodę w ramach kontroli wewnętrznej. PSSE w Raciborzu oceniła wodę jako przydatną do kąpeli.

Nadzorowane obiekty i wyniki ich kontroli

1. Obiekty i urządzenia użyteczności publicznej, miejsca zbiorowego wypoczynku i rekreacji:

Regularnym kontrolom poddawane są takie obiekty jak: ustępy publiczne, baseny kąpielowe, miejsca zwyczajowo wykorzystywane do kąpeli, domy pomocy społecznej i inne placówki o podobnym charakterze, noclegownia dla bezdomnych, hotele i inne obiekty świadczące usługi noclegowe, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej i tatuażu, miejsca obsługi podróżnych takie jak dworzec i inne przystanki kolejowe, przystanki PKS, parkingi, miejsca odpoczynku i rekreacji to jest parki, zieleńce, place zabaw dla dzieci, ogólnodostępne piaskownice dla dzieci, ośrodki wypoczynkowe, cmentarze, domy przedpogrzebowe, targowiska, wysypiska, obiekty sportowe (hale, stadiony, boiska, lodowisko), obiekty kulturalno-widowiskowe (domy kultury, kino), zakład poprawczy, zakład karny, obiekty turystyczne, stacje paliw i inne w tym obiekty służby zdrowia. W rejestrze prowadzonym przez dział Higieny Komunalnej jest ich 454.

Kontrole te mają na celu dokonanie oceny stanu sanitarnego obiektów oraz sprawdzenie zgodności z obowiązującymi przepisami. W przypadku znaczących zaniedbań natury sanitarno-technicznej i niezgodności ze stanem prawnym wydawane są decyzje nakazujące ich usunięcie. W roku 2013 w 21 przypadkach kontroli stwierdzano naruszenie przepisów określających wymagania sanitarne. Nieprawidłowości te były usuwane w trybie wykonania tak zwanych „zaleceń doraźnych” niezwłocznie po kontroli lub w drodze postępowania administracyjnego. Wdrożono 9 postępowań administracyjnych skutkujących wydaniem decyzji. W przypadku zaniedbań dotyczących bieżącego utrzymania porządku i czystości nałożono mandaty karne. W roku 2013 cztery na łączną kwotę 500 zł.

1.1 Ustępy publiczne.

Rok 2013 był kolejnym rokiem w którym nie zaobserwowano wzrostu zainteresowania władz

gminnych w dziedzinie powstawania nowych toalet oraz utrzymywania istniejących. Istniejące toalety oddawane są w użytkowanie dzierżawcom, a dzierżawcy przeprowadzają tylko konieczne do funkcjonowania remonty. Nie wszystkie tego typu obiekty są przystosowane na potrzeby osób niepełnosprawnych (Racibórz Plac Długosza, Racibórz Plac Dominikański, Kuźnia Raciborska ul. Moniuszki) a niektóre, jak np. toaleta na dworcu PKS w Raciborzu wyposażona została w odpowiednio przystosowaną kabinę, lecz nie jest ona czynna bo obiekt nie posiada podjazdu na wózki.

Wszystkie kontrolowane toalety w powiecie posiadają stałą obsługę, wyposażane są w środki higieny i na bieżąco sprzątane. Bieżący stan utrzymania zdecydowanie najgorzej przedstawiają toalety przy centrach handlowych. Powodem jest duża ilość osób korzystających (toalety bezpłatne) przy braku ciągłej obsługi. Podczas kontroli przeprowadzanych w roku 2013 w tej grupie obiektów stwierdzono jedynie drobne uchybienia dotyczące wyposażenia w odpowiedni sprzęt i środki do utrzymania czystości podczas kontroli ustępu publicznego w Raciborzu przy Placu Dominikańskim, inne nieprawidłowości stwierdzono w utrzymaniu ustępu w Kuźni Raciborskiej (brudne ściany pomieszczeń, brak ciepłej wody, ubytek podłogi przy wejściu do WC damskiego, brak pojemnika na ręczniki jednorazowe w WC męskim). Nieprawidłowości usunięto.

1.2. Baseny kąpielowe

Są dwa baseny kryte w Raciborzu, oba przy szkołach oraz cztery letnie, sezonowe, dwa utrzymywane przez gminy, dwa komercyjne, posiadające prywatnego właściciela. Oba baseny szkolne zostały w ostatnich latach częściowo zmodernizowane lecz w obu przypadkach zabrakło środków na kompleksowe remonty. Pod koniec roku 2013 kolejnym remontom poddano basen przy ul. Śląskiej wymieniając stare, pogarszające wizerunek obiektu mozaiki ściennie. Stan techniczno-sanitarny basenów sezonowych natomiast pozostaje od lat na takim samym poziomie.

Podczas kontroli przeprowadzanych w roku 2013 w tej grupie obiektów stwierdzono jedynie uchybienia w przypadku utrzymaniu basenu przy ul. Śląskiej i osoba odpowiedzialna została ukarana mandatem. Nieprawidłowości niezwłocznie usunięto.

1.3 Inne miejsca wykorzystywane do kąpielii.

Pod kontrolą PSSE w Raciborzu jest jedno takie miejsce. Jest to Ośrodek Wodno-Rekreacyjny „WODNIK” w Kuźni Raciborskiej. Stan techniczny infrastruktury obiektu tj. podesty, plac zabaw, zaplecze sanitarne pozostają od lat na poziomie miernym. Ośrodek jest własnością gminy i oddany jest w dzierżawę. Ani właściciel, ani dzierżawca nie są zainteresowani inwestowaniem w obiekt. Kontrole przeprowadzane w roku 2013 wykazały w jednym przypadku nieprawidłowości ponieważ stopień przygotowania ośrodka przed sezonem oceniono jako niepełny, nie usunięto zalegających ponadgabarytowych śmieci, nieprzygotowano śmietnika do gromadzenia odpadów, niezorganizowano miejsca do przechowywania sprzętu i środków czystości. Niezwłocznie po kontroli usunięto nieprawidłowości. Zdaniem PSSE zastanawiający jest fakt, że w tego rodzaju obiektach nie ma obowiązku selektywnego zbierania odpadów a wydzielenie ze strumienia odpadów w tym przypadku butelek po napojach z tworzywa sztucznego i szkła wydaje się być w tym przypadku czynnością prostą i celową z punktu widzenia ochrony środowiska.

Oprócz Kuźni Raciborskiej inne zbiorniki wodne nie są zgłaszane do PSSE jako miejsca zwyczajowo wykorzystywane do kąpielii.

1.4. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej i tatuażu.

Chociaż liczba obiektów w tej grupie pozostaje w ostatnich latach na prawie niezmiennym poziomie (stan na 31.12.2013 to 140 obiektów) to ze względu na obecną sytuację na rynku obserwuje się stosunkowo dużą rotację przedsiębiorców prowadzących tego typu działalność. Planowane kontrole w tych obiektach przeprowadzane są z częstotliwością raz w roku. Podczas kontroli sprawdzany jest stan techniczno-sanitarny dotyczący urządzenia i

wyposażenia zakładu oraz warunki higieniczne świadczonych usług. Pomieszczenia i urządzenia w większości obiektów oceniane są na poziomie dobrym natomiast poziom higieny świadczonych usług w dużej mierze zależy od kompetencji osoby prowadzącej działalność. W przypadkach, w których stwierdza się drobne nieprawidłowości dokonuje się pouczeń lub wydawane są zalecenia doraźne i po ich usunięciu przeprowadza się rekontrolę bez konieczności wdrażania postępowania administracyjnego. W roku 2013 nieprawidłowości w świadczeniu usług stwierdzono w przypadku sześciu obiektów, w dwóch przypadkach nałożono mandaty karne na kwotę 300zł, a w dwóch wdrożono postępowanie administracyjne skutkujące wydaniem decyzji nakazującej usunięcie uchybień w określonym terminie.

1.5. Infrastruktura kolejowa i drogowa

1.5.1. Dworce i przystanki autobusowe:

Kontrole i ocenę stanu sanitarnego dworca PKS w Raciborzu przeprowadza od roku 2010 ŚPWIS.

Kontrole przystanków autobusowych przeprowadzane były w roku 2013 na terenie gmin Racibórz i Kuźnia Raciborska. W ocenie PSSE stan techniczno-sanitarny większości wiat przystankowych w obu gminach utrzymywał się na poziomie dostatecznym (niektóre dobre, inne mierne) natomiast bieżąca czystość niejednokrotnie pozostawiała wiele do życzenia. Wiaty w Raciborzu były brudne i zakurzone, zakurzone również miejsca do siedzenia. Kontrole przeprowadzono dnia 25.07.2013 i do tego okresu od początku roku wiaty nie były myte. W większości przypadków teren przystanku był nieuprzątnięty z zanieczyszczeń typu piasek, ziemia. Tak więc przyjęty sposób sprzątania polegający głównie na opróżnianiu śmieci zdaniem przedstawicieli PSSE jest niewystarczający. Ponadto dużo kontrowersji za każdym razem wzbudza obowiązek umieszczania na przystankach oznakowań informujących o zakazie palenia wyrobów tytoniowych w formie graficznej i słownej. Niemniej jednak obowiązek informowania oczekujących na przystankach o zakazie palenia jest obowiązkiem zarządzającego.

1.5.2 Dworce, stacje kolejowe:

W powiecie raciborskim jest jeden dworzec kolejowy (w Raciborzu), 6 stacji i 5 przystanków kolejowych, pełniących dawniej funkcje dworców. Kontrole dworca i pozostałych miejsc obsługi podróżnych przeprowadzane są z dwoma podmiotami odpowiedzialnymi za stan sanitarny obiektów tj z PKP S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami w Katowicach odpowiedzialnym za budynek dworca i jego obrys oraz z Zakładem Linii Kolejowych PKP, odpowiedzialnym za perony. Przeprowadzone w roku 2013 kontrole wykazały nieprawidłowości dotyczące stanu utrzymania poczekalni i przejścia podziemnego w Raciborzu. Wydano decyzję administracyjną nakazującą poprawę zastanego stanu. Wykonanie decyzji pozwoliło na niewielką poprawę wizerunku tych obiektów, odnowiono ściany poczekalni i przejścia, uzupełniono wykładzinę podłogową, naprawiono ławkę. Ponadto realizując zalecenia pokontrolne wydane w roku 2012 wyremontowano wiaty na peronach w Raciborzu i Szymocicach. W roku 2014 zostanie zdemontowana niepotrzebna wiata w Kuźni. Niestety widoczny jest brak zainteresowania spółki PKP S.A. obiektami kolejowymi w obszarze powiatu raciborskiego. W roku 2013 wyremontowano jedynie przejazd drogowy w Szymocicach.

1.6. Tereny rekreacyjne:

Kontrolujemy parki, zieleńce oraz place zabaw z piaskownicami. Podczas kontroli dokonuje się oceny stanu sanitarno-technicznego obiektów, kontrole przeprowadza się w okresie wiosennym sprawdzając stopień przygotowania do sezonu letniego. Tereny zielone służą zarówno rekreacji jak i są miejscem wyprowadzania psów przez ich właścicieli. Niestety skutkuje to zanieczyszczeniem ich przez psie odchody. Pomimo regulacji zobowiązujących właścicieli do sprzątania po swoich zwierzętach zwyczaj ten nie przyjmuje się w społeczeństwie. Tereny zielone zarówno w mieście jak i nieliczne na wsiach utrzymywane są dobrze. W Raciborzu najgorszy zdaniem PSSE stan sanitarno-techniczny nadal przedstawia Ogródek Jordanowski przy ul. Stalmacha a po nim park przy ul. Warszawskiej, w Kuźni

Raciborskiej Plac Zwycięstwa, pomimo faktu, że są to obiekty zlokalizowane w centrach miast. Potrzeba organizowania takich miejsc w centrach a szczególnie miejsc zabaw dla dzieci jest bardzo duża o czym świadczy obłożenie placu zabaw w parku „Roth” w Raciborzu. Podczas kontroli przeprowadzanych w tej grupie obiektów dużo kontrowersji wzbudza obowiązek umieszczania tablic informujących o zakazie palenia wyrobów tytoniowych w miejscach zabaw dla dzieci. W roku 2013 stwierdzono brak wypełnienia tego obowiązku w przypadku ogólnodostępnych placów zabaw na terenach Spółdzielni Mieszkaniowej „Nowoczesna” w Raciborzu oraz Spółdzielni „Orłowiec”.

1.7 Obiekty sportowe:

W grupie tej znajdują się różne obiekty: hale sportowe, stadiony, ośrodki sportowe, lodowisko i boiska LKS. Stan tych obiektów stanowi odzwierciedlenie kondycji finansowej właścicieli. W ostatnim okresie praktycznie nie podnosi się ich standard i nie powstają nowe (z wyjątkiem siłowni na wolnym powietrzu przy stadionie OSiR w Raciborzu). Nie podnosi się również standard LKS na wsiach. W przypadku kontroli tego typu obiektu w Górkach Śląskich stwierdzono nieprawidłowości dotyczące utrzymania zaplecza sanitarnego dla sportowców oraz toalet podwórkowych. Wszczęto postępowanie administracyjne.

1.8 Obiekty kulturalno-widowiskowo-rozrywkowe:

PSSE w Raciborzu posiada w ewidencji jedno kino, 6 domów kultury, 2 dyskoteki i 1 centrum kulturalno-oświatowe z terenami wystawowymi w Pietrowicach Wlk.. Obiekty utrzymane prawidłowo chociaż obserwuje się zastój również w tej dziedzinie.

1.9 Noclegownie:

W powiecie raciborskim jest jedna noclegownia dla bezdomnych prowadzona od lat przez Stowarzyszenie Przyjaciół Człowieka, „TECZA”. Placówka prowadzona bez zastrzeżeń.

2. Środki transportu osobowego:

Podczas kontroli środków transportu nie stwierdzono naruszenia wymagań sanitarno-higienicznych. Nie obserwuje się jednak poprawy stanu technicznego taboru.

2.1. Pociągi: W obszarze województwa śląskiego w roku 2013 usługi realizowane dotychczas przez PKP S.A. Śląski Zakład Przewozów Regionalnych w Katowicach przejął nowo utworzony podmiot mianowicie Koleje Śląskie Sp z o.o. Fakt ten jednak nie przyczynił się do poprawy taboru. Po kontroli pociągów w październiku 2013 wystosowano pismo wnioskujące o poprawę stanu techniczno-sanitarnego pociągów kursujących w powiecie i poprawę warunków ich mycia i sprzątnięcia. W odpowiedzi otrzymaliśmy wyjaśnienie, że Koleje Śląskie Sp. z o.o. mając na uwadze powyższe planują w roku 2014 udoskonalenie sposobu czyszczenia pociągów.

2.2 Transport autobusowy:

Teren powiatu raciborskiego nie posiada profesjonalnych, nowoczesnych myjni autobusów oraz nie posiada miejsc zrzutu ścieków z autokarów. Brak nowych pojazdów z wyjątkiem komunikacji miejskiej, brak nowych linii autobusowych, istniejący tabor utrzymywany na poziomie dostatecznym.

3. Realizacja obowiązków wynikających z innych aktów prawnych oraz działalność poza statutowa.

Zadania te realizowane są na wniosek strony. W roku 2013 nadzorowano 6 ekshumacji, 1 wywóz zwłok za granicę, wydano 9 opinii dotyczących imprez masowych, 5 opinii dotyczących różnego typu materiałów i wyrobów przed ich zastosowaniem w instalacjach wodociągowych itp.

Na wniosek Wojewody Śląskiego przeprowadzona została w roku 2013 akcja kontroli miejsc gromadzenia odpadów z związku z wdrażaniem „nowej ustawy śmieciowej”. Przeprowadzane wyrywkowe kontrole miejsc gromadzenia odpadów nie wykazywały większych nieprawidłowości natomiast. Zaobserwowano jednak, że pewne kategorie obiektów potrzebują czasu i środków aby przygotować śmietniki na potrzeby zbiórki odpadów w

sposób selektywny. Do takich obiektów należą cmentarze. Zbiórka odpadów w sposób selektywny z terenów cmentarzy wymaga przygotowania odpowiedniego miejsca na tzw. gniazda segregacyjne, miejsca na odpady biodegradowalne, utwardzenia podłoża pod pojemnikami i urządzenia całości w sposób zarówno funkcjonalny jak i estetyczny. Z uwagi na charakter obiektów wydaje się, że pomocy w tym zakresie powinny udzielać gminy.

4. Interwencje:

W dziale Higieny Komunalnej PSSE w Raciborzu rozpatrywanych było łącznie 12 interwencji. Większość interwencji pozostaje poza zakresem możliwości podjęcia działań przez PPIS w ramach przysługujących mu kompetencji i uprawnień. Najczęściej dotyczą one różnego typu uciążliwości (uciążliwe sąsiedztwo lokalu w którym utrzymywane są zwierzęta domowe, lub którego właściciel w inny niewłaściwy sposób go użytkuje gromadząc np. przedmioty ze śmietników itp.) Z powodu ułomnej pod tym względem konstrukcji prawa wnioski te nie skutkują podjęciem czynności prawnych.

Wnioski

W obszarze nadzoru nad obiektami użyteczności publicznej w powiecie raciborskim nadal nie obserwuje się znaczących zmian. Brak jest tendencji rozwojowych praktycznie we wszystkich kategoriach obiektów. Ich stan sanitarno-techniczny pozostaje w ścisłym związku z koniunkturą. Pracownicy inspekcji podejmują jednak wysiłki aby w dobie kryzysu gospodarczego istniejące obiekty funkcjonowały w sposób nie powodujący ryzyka zdrowotnego. Dlatego pomimo trudnej sytuacji finansowej Stacji planowane są kontrole obiektów bez względu na odległość od Stacji i konieczność wydawania funduszy na dojazd. Planowana liczba kontroli nie uległa zmianie.

V. HIGIENA PRACY

Do zadań Sekcji Higieny Pracy PSSE w Raciborzu, zgodnie z art. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 14.03.1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, należy sprawowanie nadzoru nad warunkami higieny pracy w zakładach pracy w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych oraz zapobiegania powstawaniu chorób zawodowych i innych chorób związanych z warunkami pracy.

Do zakresu działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie bieżącego nadzoru sanitarnego prowadzonego przez higienę pracy należy kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w szczególności dotyczących:

- utrzymania należytego stanu higienicznego zakładów pracy,
- warunków zdrowotnych środowiska pracy, a zwłaszcza zapobiegania powstawaniu chorób zawodowych i innych chorób związanych z warunkami pracy;
- przestrzegania przez producentów, importerów, osoby wprowadzające do obrotu, stosujące lub eksportujące substancje chemiczne, mieszaniny chemiczne lub wyroby obowiązków wynikających z ustawy z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz.U. Nr 63, poz. 322) oraz z rozporządzeń Wspólnot Europejskich wymienionych w tej ustawie;
- przestrzegania przez podmioty wprowadzające do obrotu prekursorzy kategorii 2 i 3 obowiązków wynikających z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. Nr 179, poz. 1485), rozporządzenia (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 273/2004 z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie prekursorów narkotykowych oraz rozporządzenia (WE) Rady nr 111/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy

Wspólnotą a państwami trzecimi.

- wprowadzania do obrotu produktów biobójczych oraz detergentów i substancji czynnych oraz ich stosowania w działalności zawodowej.

Do zadań Sekcji, zgodnie z art. 5 Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, należy również prowadzenie postępowania administracyjnego dotyczącego chorób zawodowych i wydawanie decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej lub decyzji o braku podstaw do jej stwierdzenia.

1. Charakterystyka obszaru działania

Pod nadzorem Sekcji Higieny Pracy PSSE w Raciborzu w 2013 roku znalazło się 353 zakłady pracy, zatrudniające ogółem 12794 osoby. Wśród zakładów objętych ewidencją najwięcej pracowników zatrudnionych jest w zakładach zakwalifikowanych do następujących grup Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

PKD	Nazwa działu według Polskiej Klasyfikacji Działalności	Liczba zatrudnionych
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	2316
10	Produkcja artykułów spożywczych	1222
22	Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	1025
47	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	801
31	Produkcja mebli	704
28	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana Produkcja mebli	683
16	Produkcja wyrobów z drewna, z wyłączeniem mebli	385
27	Produkcja urządzeń elektrycznych	375

W zakładach pracy wymienionych działalności gospodarczych znajduje zatrudnienie ok. 59% pracowników objętych nadzorem.

2. Realizacja harmonogramu kontroli na 2013 r.

W 2013 jako wiodące zadania zaplanowano:

1. Prowadzenie nadzoru w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy
2. Prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawach chorób zawodowych

3. Prowadzenie nadzoru nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w warsztatach samochodowych.
4. Prowadzenie nadzoru nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w przemyśle drzewnym
5. Prowadzenie nadzoru nad prekursorami narkotyków kat. 2 i 3 (zebranie informacji o ilości używanych prekursorów narkotykowych kat. 2 i 3 wśród przedsiębiorców, zgodnie z formularzem INCB).
6. Prowadzenie nadzoru w zakresie przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bhp podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest
7. Prowadzenie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu substancji i mieszanin chemicznych

2.1 Bieżący nadzór sanitarny nad zakładami pracy.

W 2013 r. do kontroli wytypowano 129 zakładów pracy przy ogólnej liczbie kontroli – 129. Ogółem w 2013 r. skontrolowano 110 zakładów i przeprowadzono 126 kontroli, w tym:

	Rok 2012	Rok 2013
Liczba kontroli zaplanowanych	111	129
Liczba wykonanych kontroli	132	126
Liczba wydanych decyzji	44	38
Liczba nakazów w wydanych decyzjach	146	142
Liczba wydanych rachunków	36	34
Liczba wydanych upomnień	2	1
Liczba wydanych prolongat	10	4
Liczba mandatów	0	0

Biorąc pod uwagę powyższe dane można stwierdzić, że w 2012 r. i 2013 r. liczba przeprowadzonych kontroli i wydanych decyzji utrzymuje się na stałym poziomie.

W 2013 r. pracodawcy odpowiedzialni za usuwanie stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości rzadziej niż w 2012 r. zwracali się z wnioskami o zmianę terminu wykonania obowiązków nakładanych w decyzjach wydawanych przez PPIS. W roku 2012 sytuacja ta dotyczyła ponad 22% wydanych decyzji. W 2013 r. wydano tylko 4 takie decyzje. W pozostałych przypadkach pracodawcy wykonują nakazy PPIS w Raciborzu w obowiązującym terminie (w roku 2012 wydano 2 upomnienia a w roku 2013 tylko 1 upomnienie).

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości

	2012	2013
Liczba zakładów skontrolowanych	104	110
Liczba zakładów, w których stwierdzono:		
Brak aktualnych badań czynników szkodliwych na stanowiskach pracy	21 (20%)	17 (15,5%)
Brak oceny ryzyka zawodowego	14 (13%)	9 (8%)
Zły stan sanitarny pomieszczeń	8 (7,6%)	13 (12%)
Uchybienia w zakresie gospodarki substancjami i preparatami chemicznymi	3 (2,8%)	2 (1,8%)
Uchybienia w zakresie czynników biologicznych	2 (1,9%)	1 (0,9%)
Uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych	3 (2,8%)	4 (3,6%)

W 2013 r. brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych na stanowiskach pracy stwierdzono w ok. 15% kontrolowanych zakładów. Taki stan rzeczy pociąga za sobą daleko idące konsekwencje w postaci m.in. nie informowania pracowników o istniejących zagrożeniach, czy też nie podejmowania działań zapobiegawczych z zakresu profilaktyki technicznej lub organizacyjnej, ograniczających szkodliwy wpływ środowiska pracy na zdrowie pracujących.

Liczba zatrudnionych na stanowiskach, na których stwierdzono przekroczenia:	2009	2010	2011	2012	2013
NDN hałasu	169	209	192	164	257
NDS pyłów	93	75	88	20	20
NDS czynników chemicznych	2	2	2	5	0
NDN wibracji	7	7	7	53	43

Bezpośrednim zagrożeniem dla zdrowia jest praca na stanowiskach, na których występuje przekroczenie najwyższego dopuszczalnego natężenia (NDN) oraz stężenia (NDS) czynników

szkodliwych dla zdrowia. W zakładach nadzorowanych, w warunkach szkodliwych zatrudnionych jest 277 osób, w tym:

- 257 osób pracuje w narażeniu na czynniki fizyczne (257 na hałas, 43 na drgania mechaniczne),
- 20 osób w narażeniu na pyły,

Jednakże należałoby przypuszczać, że liczba ta w rzeczywistości jest jeszcze wyższa, ponieważ w wielu zakładach (ok. 15% kontrolowanych zakładów) nie przeprowadza się badań i pomiarów czynników szkodliwych występujących na stanowiskach pracy.

2.2 Choroby zawodowe

	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
Liczba zgłoszeń podejrzeń chorób zawodowych	8	8	8
liczba przeprowadzonych postępowań w sprawie chorób zawodowych	12	14	16
Liczba stwierdzonych chorób zawodowych	1	5	9
Liczba decyzji odmownych	4	3	1
Liczba przeprowadzonych ocen narażenia zawodowego	11	13	14

Bezpośrednim skutkiem występowania zagrożeń zdrowia na stanowisku pracy są choroby zawodowe. Około 90% ogółu stwierdzanych chorób zawodowych powstaje po minimum 10 letnim okresie pracy. Świadczy to o tym, że większość chorób zawodowych występuje po długotrwałej ekspozycji na czynniki szkodliwe, tym większe znaczenie mają więc działania profilaktyczne zmierzające do stworzenia bezpiecznych warunków pracy.

W 2013 zgłoszono 8 przypadków podejrzenia choroby zawodowej. Stwierdzono 9 chorób zawodowych oraz wydano 1 decyzję o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

W 2013 r. stwierdzono:

- 7 przypadków boreliozy (poz. 26 wykazu chorób zawodowych - choroby zakaźne i ich następstwa).
- 1 przypadek przewlekłej choroby narządu głosu spowodowanej nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat – (poz. 15.2 wykazu chorób zawodowych)
- 1 przypadek obustronnego trwałego ubytku słuchu – (poz. 21 wykazu chorób zawodowych)

2.3 Ocena narażenia zawodowego nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w warsztatach samochodowych

2.3. 1. Informacje ogólne

	ROK 2012	ROK 2013
Liczba skontrolowanych warsztatów samochodowych	30	15
Liczba warsztatów samochodowych w których stwierdzono uchybienia	11	5
Liczba warsztatów samochodowych, w których stwierdzono brak aktualnych wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia	10	2
Liczba warsztatów samochodowych, w których nakazano przeprowadzenie badań i pomiarów czynników szkodliwych	10	2
Liczba warsztatów samochodowych, w których stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy	0	0
Liczba warsztatów samochodowych, w których stwierdzono nieodpowiedni stan higieniczny pomieszczeń i urządzeń higieniczno-sanitarnych	2	3
Liczba stwierdzonych chorób zawodowych	0	0

Ocena narażenia zawodowego nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w warsztatach samochodowych prowadzona była w roku 2012 i 2013.

W tym okresie:

- przeprowadzono ogółem **52** kontrole, w tym **39** kontroli sanitarnych podstawowych i **13** kontroli sprawdzających,
- wydano **16** decyzji administracyjnych, w których ujęto **44** nakazy., w tym nakazów dotyczących przeprowadzenia badań i pomiarów w środowisku pracy – **19**, w zakresie oceny ryzyka zawodowego – **16**, dotyczących warunków higieniczno – sanitarnych **9**.

Najczęściej stwierdzane uchybienia/nieprawidłowości higieniczno-sanitarne, z podaniem liczby przypadków danego rodzaju uchybienia.

- Brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy – wydano w tym zakresie **19** nakazów.
- Niewłaściwie sporządzona ocena ryzyka zawodowego odniesieniu do narażenia na hałas, drgania lub czynniki chemiczne – wydano w tym zakresie **16** nakazów.
- Brak właściwych pomieszczeń sanitarnych (brak jadalni) – wydano w tym zakresie **2** nakazy
- Niewłaściwy stan sanitarny pomieszczeń higieniczno-sanitarnych (brudne ściany w szatniach i umywalniach) – wydano w tym zakresie **6** nakazów.
- Niewłaściwy stan sanitarny pomieszczenia pracy (brudne ściany) – wydano w tym zakresie **1** nakaz.

We wszystkich skontrolowanych warsztatach, substancje chemiczne i ich mieszaniny sklasyfikowane jako niebezpieczne przechowywane są w sposób właściwy i dla wszystkich dostępne są aktualne karty charakterystyki.

W skontrolowanych obiektach stwierdzono również dostępność prawidłowo opracowanych procedur działania na wypadek awarii lub wypadku spowodowanego czynnikiem chemicznym.

We wszystkich kontrolowanych zakładach pracodawcy ograniczają do minimum ryzyko zawodowe wynikające z pracy z czynnikiem chemicznym stwarzającym zagrożenie poprzez

m.in. stosowanie odpowiednich środków ochrony indywidualnej zabezpieczających pracowników przed nadmiernym narażeniem na działanie tych czynników.

2.4 Ocena narażenia zawodowego nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w przemyśle drzewnym

Pod nadzorem PPIS w Raciborzu w roku 2013 znalazło się 30 zakładów przemysłu drzewnego obejmujących:

- produkcję wyrobów z drewna (dział 16 Polskiej Klasyfikacji Działalności): przemysł tartaczny, przemysł płyt drewnopochodnych, przemysł stolarki budowlanej oraz produkcja wyrobów z korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania – łącznie 19 zakładów zatrudniających 385 pracowników
- oraz produkcję mebli (dział 31 Polskiej Klasyfikacji Działalności) – 11 zakładów zatrudniających 704 pracowników.

2.3. 1. Informacje ogólne

Liczba skontrolowanych zakładów przemysłu drzewnego	19
Liczba zakładów przemysłu drzewnego, w których stwierdzono uchybienia	8
Liczba zakładów przemysłu drzewnego, w których stwierdzono brak aktualnych wyników badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia	5
Liczba zakładów przemysłu drzewnego, w których nakazano przeprowadzenie badań i pomiarów czynników szkodliwych	5
Liczba zakładów przemysłu drzewnego, w których stwierdzono przekroczenia normatywów higienicznych czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy	0
Liczba zakładów przemysłu drzewnego, w których stwierdzono nieodpowiedni stan higieniczny pomieszczeń i urządzeń higieniczno-sanitarnych	3
Liczba zakładów przemysłu drzewnego podlegających ocenie realizacji wymogów w zakresie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy	4
Liczba stwierdzonych chorób zawodowych	0

Ocena narażenia zawodowego nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach przemysłu drzewnego prowadzona będzie w roku 2013 i 2014.

W roku 2013:

- przeprowadzono ogółem **25** kontroli, w tym **19** kontroli sanitarnych podstawowych i **6** kontroli sprawdzających,
- wydano **9** decyzji administracyjnych, w których ujęto **29** nakazów., w tym nakazów dotyczących przeprowadzenia badań i pomiarów w środowisku pracy – **19**, w zakresie oceny ryzyka zawodowego – **3**, dotyczących warunków higieniczno – sanitarnych **6**.

Najczęściej stwierdzone uchybienia/nieprawidłowości higieniczno-sanitarne, z podaniem liczby przypadków danego rodzaju uchybienia.

- *Brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy – wydano w tym zakresie 19 nakazów.*
- *Brak oceny ryzyka zawodowego – wydano w tym zakresie 3 nakazy.*
- *Niewłaściwy stan sanitarny pomieszczeń higieniczno-sanitarnych (brudne ściany w szatni) – wydano w tym zakresie 6 nakazów.*

We wszystkich skontrolowanych zakładach przemysłu drzewnego, substancje chemiczne i ich mieszaniny sklasyfikowane jako niebezpieczne przechowywane są w sposób właściwy i dla wszystkich dostępne są aktualne karty charakterystyki.

W skontrolowanych obiektach stwierdzono również dostępność prawidłowo opracowanych procedur działania na wypadek awarii lub wypadku spowodowanego czynnikiem chemicznym.

We wszystkich kontrolowanych zakładach pracodawcy ograniczają do minimum ryzyko zawodowe wynikające z pracy z czynnikiem chemicznym stwarzającym zagrożenie poprzez m.in. stosowanie odpowiednich środków ochrony indywidualnej zabezpieczających pracowników przed nadmiernym narażeniem na działanie tych czynników.

2.5 Nadzór nad prekursorami narkotyków kat. 2 i 3

Na terenie nadzorowanym przez PSSE Racibórz brak jest importerów i eksporterów prekursorów narkotykowych.

Informacje dotyczące legalnego użycia i zapotrzebowania tzn. stosowania prekursorów narkotykowych w działalności zawodowej.

Na terenie nadzorowanym przez PSSE Racibórz nie jest stosowany bezwodnik kwasu octowego natomiast nadmanganian potasu stosowany jest w niewielkich ilościach (ok. 5 kg w roku 2012) do analiz chemicznych w laboratoriach.

Na terenie nadzorowanym stosowane są takie prekursory narkotykowe jak: kwas solny, kwas siarkowy, toluen, aceton i eter etylowy.

Prekursor narkotykowy	Cel użycia	Orientacyjna ilość
Kwas solny	Analizy laboratoryjne	Ok. 62 l
	Uzdatnianie wody	Ok. 550 l
	Mycie, czyszczenie	Ok. 830 l
	Inne	Ok. 2 l
Kwas siarkowy	Analizy laboratoryjne	Ok. 86 l
	Inne (w tym do produkcji mydła, środków czyszczących, do przygotowania twardnika)	Ok. 110 755 l
Toluen	Analizy laboratoryjne	Ok. 20 l
Aceton	Analizy laboratoryjne	Ok. 93 l
	Inne (w tym jako środek czyszczący, odtłuszczacz, rozpuszczalnik)	Ok. 201 l
Eter etylowy	Analizy laboratoryjne	Ok. 23 l

2.6 Ocena narażenia zawodowego w zakresie przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bhp podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest.

Liczba firm zajmujących się usuwaniem/ zabezpieczaniem**/ transportem wyrobów zawierających azbest posiadających siedzibę na terenie działania właściwego PPIS	8
Liczba przeprowadzonych kontroli w siedzibach tych firm	2
Liczba przeprowadzonych kontroli w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem (ogółem), w tym:	0
Liczba wydanych decyzji o naruszeniu przepisów dotyczących warunków pracy w kontakcie z azbestem	1
Liczba pracowników zatrudnionych przy zabezpieczaniu /usuwaniu/ transporcie/innych wyrobów zawierających azbest	28
Rodzaj wyrobów zawierających azbest podlegających zabezpieczeniu/usunięciu...*	Pokrycia dachowe

Podczas kontroli przeprowadzonych w 2013 r. stwierdzono, że kontrolowane firmy posiadają zatwierdzony program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi. Pracownicy i osoby kierujące pracami są przeszkolone przez uprawnione instytucje oraz sporządzone są procedury dotyczące bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Pracownicy wyposażeni są w odpowiednią odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej stosownie do rodzaju i stopnia narażenia oraz posiadają aktualne orzeczenia lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku.

Podczas kontroli przeprowadzonych w 2013 r. w jednym zakładzie pracy stwierdzono nieprawidłowości wynikające z przepisów dotyczących czynników rakotwórczych tj. stwierdzono brak rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność kontaktu z substancjami, preparatami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym oraz nie przekazano informacji o czynnikach rakotwórczych za rok poprzedni do PWIS (pomimo występowania narażenia na azbest w roku 2012 r.)

Wydano decyzję administracyjną, która została wykonana.

2.7 Prowadzenie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu substancji i mieszanin chemicznych

Liczba wprowadzających do obrotu substancje w postaci własnej lub jako składniki w mieszaninach oraz stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny według ewidencji obiektów					Liczba podmiotów zobowiązanych do rejestracji substancji	Liczba przeprowadzonych kontroli w zakresie substancji chemicznych i ich mieszanin u:					Ogólna liczba kontroli podczas których stwierdzono naruszenia przepisów w zakresie substancji chemicznych i ich mieszanin	Ogólna liczba wystawionych decyzji dotyczących substancji/mieszanin chemicznych
Producentów	importerów	dalszych użytkowników - formulatorów	dysybutorów substancji chemicznych i ch mieszanin	stosujących substancje chemiczne i ch mieszaniny (którzy nie są formulatorami)		Producentów	importerów	dalszych użytkowników - formulatorów	dysybutorów substancji chemicznych i ch mieszanin	stosujących substancje chemiczne i ch mieszaniny (którzy nie są formulatorami)		
2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13	15	16
3	2	7	56	164	5	1	1	0	15	35	2	2

W 2013 r. w zakresie substancji chemicznych i ich mieszanin przeprowadzono łącznie 52 kontrole, w tym 1 kontrolę u producenta, 1 kontrolę u importera substancji, 15 kontroli u dystrybutorów substancji chemicznych i ich mieszanin oraz 35 kontroli u stosujących te produkty.

W związku z oczekiwaniem na wejście w życie (styczeń 2014 r.) Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 25 września 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie ograniczeń produkcji, obrotu lub stosowania substancji i mieszanin niebezpiecznych lub stwarzających zagrożenie oraz wprowadzania do obrotu lub stosowania wyrobów zawierających takie substancje lub mieszaniny w roku 2013 przeprowadzono działania kontrolne dot. produktów zawierających w swoim składzie metanol, ze szczególnym zwróceniem uwagi na płyny do spryskiwania szyb samochodowych.

W czasie działań kontrolnych ustalono liczbę pozostających w obrocie produktów zawierających metanol (rodzaje, marki). Podejmowane działania obejmowały także prawidłowość klasyfikacji i oznakowania, prawidłowość informacji na temat niebezpieczeństwa związanego z metanolem, prawidłowość zamknięcia utrudniającego otwarcie przez dzieci oraz obecność wyczuwalnego dotykaniem ostrzeżenia o niebezpieczeństwie.

Skontrolowano 10 obiektów wprowadzających do obrotu produkty zawierające metanol oraz łącznie 22 produkty.

Wszystkie skontrolowane produkty zawierały <3% metanolu.

3. Plan działalności na 2014 r.

Ogólne kierunki działania określone przez GIS na rok 2014 to:

1. Prowadzenie nadzoru w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy
2. Prowadzić postępowania administracyjne w sprawach chorób zawodowych
3. Prowadzenie nadzoru nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w przemyśle drzewnym (kontynuacja z roku 2013).
4. Prowadzenie nadzoru nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach produkujących artykuły spożywcze
5. Prowadzenie nadzoru nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami, prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3, produktami biobójczymi oraz detergentami
6. Prowadzenie działań wynikających z ustaleń Forum wymiany informacji o egzekwowaniu przepisów, działającego przy Europejskiej Agencji Chemikaliów w Helsinkach
7. Prowadzenie nadzoru nad przygotowaniem pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest, w ramach realizacji rządowego „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”
8. Współuczestniczenie w rozpowszechnianiu informacji nt. Bezpiecznych warunków pracy prowadzonych przez Krajowy Punkt Centralny (CIOP-PIB) w ramach kampanii Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy z siedzibą w Bilbao
9. Prowadzenie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych
10. Upowszechnianie materiałów informacyjnych z zakresu stwarzania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi przez produkty będące środkami zastępczymi,

W 2014 r. do kontroli zaplanowano 145 zakładów będących pod nadzorem PPIS w Raciborzu.

Wnioski.

1. Spośród nadzorowanych zakładów aż 70% stanowią zakłady małe, zatrudniające do 20 pracowników. Liczbowa przewaga zakładów małych w powiecie raciborskim od szeregu

- lat ma charakter stały.
2. Najwięcej pracowników zatrudnionych jest w zakładach zakwalifikowanych do następujących grup Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) – PKD25 – 2316 zatrudnionych, PKD10 – zatrudnionych 1222 osób i PKD 22 – 1025 osób.
  3. Najpoważniejszy problem natury higienicznej w nadzorowanych zakładach pracy stanowi narażenie zawodowe na czynniki fizyczne (wśród nich największą skalę zagrożenia stanowi hałas i pył). Hałas jako czynnik szkodliwy występuje aż w 65 % nadzorowanych zakładów (229 zakładach pracy), pył (w tym pył przemysłowy, pył organiczny i pył drewna, pył węgla i grafitu syntetycznego) w 178 zakładach tj. ok. 50% nadzorowanych zakładów. Najczęściej występującymi szkodliwymi czynnikami chemicznymi w zakładach pracy są tzw. dymy spawalnicze, w skład których wchodzi najczęściej: tlenek węgla, tlenki żelaza, tlenki azotu, mangan. Czynniki te występują w ponad. 30% nadzorowanych zakładów pracy.
  4. W zakładach nadzorowanych, w warunkach szkodliwych zatrudnionych jest 277 osób, w tym 257 osób pracuje w warunkach przekroczenia natężenia hałasu, 43 osoby w narażeniu na drgania mechaniczne o ogólnym działaniu na organizm człowieka oraz 20 osób w narażeniu na przekroczone stężenie pyłu przemysłowego zawierającego od 2 do 50% wolnej krystalicznej krzemionki..
  5. W 2012 r. i 2013 r. liczba przeprowadzonych kontroli i wydanych decyzji utrzymuje się na stałym poziomie.
  6. W 2013 r. najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to: brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy, niewłaściwie sporządzona ocena ryzyka zawodowego odniesieniu do narażenia na hałas, drgania lub czynniki chemiczne, brak właściwych pomieszczeń sanitarnych, niewłaściwy stan sanitarny pomieszczeń higieniczno-sanitarnych, niewłaściwy stan sanitarny pomieszczenia pracy.

IV. HIGIENA DZIECI I MŁODZIEŻY

Pion higieny dzieci i młodzieży realizuje zadania z zakresu zdrowia publicznego poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami higieny procesów nauczania i wychowania oraz higieny wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży (pkt 4 i pkt 5 art. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 roku o Państwowej Inspekcji Sanitarnej - Dz.U. z 2011r. Nr 212, poz. 1263 z późn.zm.). W 2013r. w ramach kontroli przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne dotyczące w szczególności higieny pomieszczeń i wymagań w stosunku do sprzętu używanego w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych, szkołach wyższych oraz w ośrodkach wypoczynku, a także higieny procesów nauczania (art. 4 pkt 6 i pkt 7 cytowanej wyżej ustawy o PIS) oraz zgodnie z Planem zasadniczych przedsięwzięć na rok 2013 oceniano: stan sanitarny nadzorowanych placówek nauczania i wychowania, warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w szkołach, dostosowanie mebli szkolnych oraz przedszkolnych do wzrostu uczniów i przedszkolaków oraz ich oznakowanie, tygodniowe rozkłady zajęć lekcyjnych, sposób dożywiania dzieci w szkołach, higienę procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych oraz przebieg wypoczynku dzieci i młodzieży. Wyniki kontroli w tych obszarach przedstawiono poniżej.

1. Stan sanitarny nadzorowanych placówek nauczania i wychowania.

W roku 2013 pracownicy pionu Higieny Dzieci i Młodzieży w ramach nadzoru nad warunkami nauki i wychowania skontrolowali ogółem 88 placówek stałych spośród 108 będących w ewidencji (w 2012r. - 76 ze 104, a w 2011r. - 76 z 98).

Wśród skontrolowanych w 2013r. 41 placówek szkolnych było: 10 szkół podstawowych, 6 gimnazjów, 25 zespołów szkół (w tym 1, w skład którego wchodzi szkoła policealna). Ponadto skontrolowano 4 żłobki, 27 przedszkoli (w tym będące ich integralną częścią oddziały zamiejscowe – 5), 1 szkołę wyższą oraz 15 innych placówek. Podobnie jak w latach 2011-2012, w 2013r. nie wszystkie placówki nauczania i wychowania powiatu raciborskiego objęto nadzorem sanitarnym.

Stan czystości i porządku wszystkich skontrolowanych placówek nauczania i wychowania zlokalizowanych na terenie powiatu raciborskiego, podobnie jak w latach ubiegłych, nie budził zastrzeżeń.

W 2013r. liczba placówek, w których odnotowano brak dostępu do bieżącej ciepłej wody w sanitariatach zmniejszyła się z 7 do 3, w odniesieniu do lat 2011-2012, pomimo ujawnienia przedmiotowego problemu w kolejnej placówce. Problem braku ciepłej wody, w minionym roku, został wyeliminowany w 5 raciborskich placówkach (2 szkołach podstawowych, szkole policealnej – wliczanej aktualnie do zespołów szkół, szkole wyższej oraz placówce wychowania pozaszkolnego).

W roku 2013 odnotowano dalszą poprawę infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w placówkach nauczania i wychowania powiatu raciborskiego. Zmodernizowano 2 sale gimnastyczne Zespołu Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego w Raciborzu (ponadto do maja 2014r. ma zostać zakończona budowa, powstającego przy tejże placówce, kompleksu lekkoatletycznego) oraz salkę do zajęć ruchowych filii Szkoły Podstawowej Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Bieńkowicach. Natomiast uczniowie Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Kuźni Raciborskiej przy ul. Piaskowej 28 mają możliwość korzystania z powstałych przy tej placówce w 2013r., w ramach programu „Moje boisko – ORLIK”, zespołu boisk sportowych.

Niestety w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Grzegorzowicach – w związku z wyłączeniem z użytkowania przez organ prowadzący dotychczasowego bloku sportowego tejże placówki (odrębny budynek, którego stan techniczny zarówno w roku 2012, jak i w roku 2011 wykazywany był jako zły) oraz trwającą dobudową do budynku szkoły nowej sali gimnastycznej wraz z zapleczem sanitarnym – pojawił się problem braku warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

W roku 2013 przeprowadzono ogółem 125 kontroli (w roku 2012 - 122, a w roku 2011 - 126) w placówkach różnego typu. Były to kontrole zarówno planowe (93) podczas których oceniano stan sanitarny placówek lub sprawdzano wykonanie wydanych zaleceń, jak i ponadplanowe (32) związane np. z wydanymi zaleceniami, wniesionymi interwencjami, oceną przygotowania placówki do rozpoczęcia nowego roku szkolnego, oceną higieny procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych, wypoczynkiem zimowym i letnim dzieci i młodzieży.

W następstwie przeprowadzonych kontroli Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Raciborzu wydał 11 decyzji (w roku 2012 – 11, a w roku 2011 – 15), w których nakazał usunięcie w określonym czasie stwierdzonych nieprawidłowości, a co za tym idzie zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków dzieciom i młodzieży.

Decyzje dotyczyły:	Liczba placówek		
	2011r.	2012r.	2013r.
stanu sanitarno-technicznego dróg, dojazd i ogrodzenia	2	2	2
placów zabaw/rekreacyjnych/boisk	0	1	0
ciągów komunikacyjnych w budynkach (nawierzchnie, schody, zabezpieczenia kaloryferów itp.) i/lub szatni	2	6	7
sal lekcyjnych i innych sal zajęć dla dzieci i młodzieży	4	4	5

dostosowania mebli do wzrostu dzieci i/lub posiadania certyfikowanych mebli oraz sprzętu sportowego	7	0	2
planów lekcji	1	0	0
stanu sanitarno-higienicznego toalet, w tym sprawności technicznej armatury oraz wyposażenia w środki higieniczne	3	7	6
warunków prowadzenia zajęć w-f	1	3	2
stanu sanitarno-technicznego innych pomieszczeń placówki niż wyżej wymienione	0	2	2

3 z 11 wydanych w 2013r. decyzji odnosiło się do przedszkoli, 1 do szkoły podstawowej, 4 do zespołów szkół, 2 do szkoły wyższej oraz 1 do specjalistycznej placówki wychowania pozaszkolnego.

W 2013r. odnotowano wykonanie 10 decyzji (1 wydanej w 2013r., 5 z 2012r., 2 z 2011r., 1 z 2010r. i 1 z 2008r.). W sumie postępowanie administracyjne zakończono w 10 placówkach (1 przedszkolu, 2 szkołach podstawowych, 4 zespołach szkół, 1 szkole policealnej, 1 placówce z pobytem całodobowym oraz 1 placówce wychowania pozaszkolnego).

Wystosowano również 10 decyzji zmieniających termin nałożonych na stronę obowiązków.

W sumie w 2013r. wydano 21 decyzji merytorycznych, o 5 mniej niż w roku 2012 i o 9 mniej niż w roku 2011.

Podczas prowadzonego nadzoru sanitarnego nad placówkami nauczania i wychowania 8 gmin powiatu raciborskiego nie nałożono żadnego mandatu.

2. Warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w szkołach.

We wszystkich szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych uczniowie objęci byli opieką medyczną przez pielęgniarki bądź higienistki szkolne.

Gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej posiadało 63% skontrolowanych w 2013r. placówek (szkoły funkcjonujące samodzielnie oraz zespoły szkół).

W roku 2013, podobnie jak w roku 2012, za wyjątkiem jednego gabinetu, w którym stwierdzono brak dostępu do bieżącej ciepłej wody, pozostałe – były zgodne z wymogami technicznymi. W gabinecie, w którym w 2012r. odnotowano brak bieżącej ciepłej wody, w 2013r. problem został wyeliminowany. Stan sanitarny skontrolowanych gabinetów nie budził natomiast zastrzeżeń.

3. Dostosowanie mebli szkolnych i przedszkolnych do wzrostu uczniów i dzieci oraz ich oznakowanie.

W roku 2013, podobnie jak w latach 2011-2012, w ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego pracownicy Sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży dokonali oceny dostosowania mebli szkolnych oraz przedszkolnych (stolików/lawek i krzesełek) do wzrostu uczniów klas I-III i przedszkolaków w wybranych szkołach podstawowych i przedszkolach powiatu raciborskiego, funkcjonujących zarówno samodzielnie, jak i w zespołach szkół.

Rodzaj placówki	Ogólna liczba placówek (stan na koniec danego roku sprawozdawczego)			Ogólna liczba placówek skontrolowanych (w danym roku sprawozdawczym)			Liczba placówek w których dokonano pomiarów mebli			
	rok	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Przedszkola funkcjonujące samodzielnie		30	30	32	25	23	27	7	3	4
Przedszkola z Zespołów Szkół		20	16	16	15	13	14	7	4	2
Szkoły Podstawowe funkcjonujące samodzielnie		14	14	13	10	12	10	1	2	1
Szkoły Podstawowe z Zespołów Szkół		29	27	28	20	21	24	9	5	4
RAZEM		93	87	89	70	69	75	24	14	11

Z przeprowadzonych podczas kontroli pomiarów i z zebranych informacji wynika, iż w 2013r., podobnie jak w roku 2012, jedynie część uczniów używała mebli niedostosowanych do ich wzrostu (w 2013r. było to 55 uczniów z 536 wszystkich zmierzonych dzieci

przedszkolnych i szkolnych, w 2012r. - 42 uczniów z 563 wszystkich dzieci objętych badaniem, a w 2011r. - 139 przedszkolaków i 57 uczniów z 1220 w sumie zmierzonych).

Zarówno w roku 2013, jak i w roku 2012 we wszystkich przedszkolach meble były prawidłowo oznakowane. W przypadku szkół podstawowych, w 2013r., oznakowań nie posiadały ławki i krzeselka w 1 z 5 szkół (tj. w 14% zbadanych oddziałów), a w 2012r. - w 2 z 7 (tj. w 21% zbadanych oddziałów). Natomiast w 2011r. meble nie były oznakowane w 7 z 14 przedszkoli (tj. w 43% zbadanych oddziałów) i w 4 z 10 szkół podstawowych (tj. w 33% zbadanych oddziałów).

W minionym roku stan techniczny zarówno mebli przedszkolnych, jak i szkolnych, podobnie jak w roku 2012, nie budził zastrzeżeń (w 2011r. stan techniczny mebli zakwestionowano w 5% oddziałów przedszkolnych i w 8% oddziałów szkolnych). Certyfikaty posiadały meble znajdujące się w 16 oddziałach przedszkolnych (w 2012r. - 15, w 2011r. - 21) i w 12 oddziałach szkolnych (w 2012r. - 16, w 2011r. - 12).

W następstwie przeprowadzonych badań i na podstawie uzyskanych wyników w 2013r. wydano 2 (w 2012r. - 0, a w 2011r. - 7) decyzje merytoryczne nakazujące dostosowanie mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii.

4. Tygodniowe rozkłady zajęć lekcyjnych.

W 2013r. dokonano również higienicznej oceny rozkładów zajęć lekcyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach zlokalizowanych na terenie powiatu raciborskiego. W latach 2011-2013 były to placówki gmin:

<i>Liczba placówek, w których oceniono plany lekcji</i>			
Gmina	2011r.	2012r.	2013r.
Nędza	1	2	3
Kornowac	0	0	3
Krzanowice	0	1	3
Krzyżanowice	0	2	3
Kuźnia Raciborska	0	4	1
Pietrowice Wlk.	4	1	3
Racibórz	1	9	11
Rudnik	1	4	3
RAZEM	7	23	30

W roku 2013, podobnie jak w latach ubiegłych, ocenie podlegały plany lekcji klas I-VI szkół podstawowych i klas I-III gimnazjów.

Podobnie jak w roku 2012, w roku 2013, w żadnej skontrolowanej placówce, w której oceniono plany lekcji nie stwierdzono niezgodności tygodniowego rozkładu zajęć lekcyjnych z zasadami higieny.

5. Sposób dożywiania dzieci w szkołach.

Z informacji zebranych w 2013r. wynika, iż dożywianie uczniów uczęszczających do szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych funkcjonujących zarówno samodzielnie, jak i w zespołach szkół prowadzone było, podobnie jak w latach ubiegłych, w oparciu o zlokalizowane na terenie placówek stołówki, które przygotowywały jedno lub dwudaniowe obiady oraz o miejsca, które szkoła udostępniała do spożywania posiłków dowożonych. W 2013r. posiłki dowożone były do 35% placówek skontrolowanych wydających ciepłe posiłki. W minionym roku nowe bloki żywienia utworzono w powstałych na terenie Raciborza samodzielnym przedszkolu i punkcie przedszkolnym, przy czwartym oddziale Przedszkola Stokrotka w Raciborzu oraz w nowym budynku Przedszkola Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Pogrzebieniu.

W 2013r. ciepłe posiłki wydawane były w 90% skontrolowanych placówek (zarówno szkoły funkcjonujące samodzielnie, jak i zespoły szkół), podczas gdy w roku 2012 w 76%, a w roku 2011 w 64%. Zdecydowana większość uczniów, w skontrolowanych placówkach szkolnych wydających ciepłe posiłki, korzystała z pełnych obiadów (w 2013r. - 2213 osób, w 2012r. - 1766, w 2011r. - 1327).

Śniadania szkolne otrzymywało 23 uczniów z 2 spośród 41 skontrolowanych placówek szkolnych. Natomiast w latach ubiegłych śniadania szkolne organizowało: w roku 2012 zaledwie 2% placówek skontrolowanych dla 20 uczniów, zaś w roku 2011 - 6% placówek skontrolowanych dla 28 uczniów.

W 85% skontrolowanych placówek w 2013r., w 78% w 2012r. i w 64% w 2011r., stwierdzono podawanie uczniom napoju. W większości z nich tym napojem było mleko.

6. Higiena procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych.

W roku 2013, w drugim semestrze roku szkolnego 2012/2013, w 4 kolejnych szkołach podstawowych powiatu raciborskiego (funkcjonujących tym razem w zespołach szkół) oceniono – z wykorzystaniem Poradnika opracowanego przez Główny Inspektorat Sanitarny – higienę procesu nauczania-uczenia się. Były to szkoły z 4 gmin. Tylko w 1 szkole funkcjonował oddział wyłącznie dla dzieci 5-6 letnich. W pozostałych nieliczni 6-latkowie uczęszczali do klas I wraz z 7-latkami. Stan jednej z tych szkół (szkoła z odrębnym oddziałem dla dzieci 5-6 letnich), na podstawie uzyskanej maksymalnej sumy punktów, oceniono jako bardzo dobry. Trzy pozostałe szkoły, jak wynika z przyznanej podczas oceny punktacji, wykazywały stan dobry. Żadna ze szkół poddanych ocenie w przedmiotowym temacie nie uzyskała mniej niż 80 punktów co, zgodnie z zapisami „Poradnika do oceny higieny procesu nauczania-uczenia się w szkole podstawowej – wydanie III” kwalifikowało by ją jako niedostatecznie dbającą o higienę procesu nauczania-uczenia się i wymagało opracowania planu/programu poprawy w tym zakresie.

Stan sanitarno-higieniczny ocenionych placówek nie budził zastrzeżeń.

7. Przebieg wypoczynku dzieci i młodzieży.

Na terenie powiatu raciborskiego w roku 2013, podobnie jak w latach 2011-2012, organizowany był wypoczynek dla dzieci i młodzieży.

W uruchomionej na stronie MEN w 2010r. elektronicznej bazie wypoczynku, w roku 2013 zgłoszonych zostało 7 turnusów wypoczynku zimowego (wypoczynek w miejscu zamieszkania) i 17 turnusów wypoczynku letniego (zarówno wypoczynek w miejscu zamieszkania, jak i wypoczynek całodobowy). Ponad połowa z nich została skontrolowana. Przeprowadzone kontrole (w sumie 15, w tym 2 wspólnie z pracownikami Sekcji Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku) wybranych turnusów zarówno wypoczynku w miejscu zamieszkania, jak i wypoczynku całodobowego nie wykazały nieprawidłowości w zakresie zapewnienia jego uczestnikom odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych. Kolonie zlokalizowane zostały w obiektach będących pod stałym całorocznym nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Raciborzu. W jednym przypadku dzieci spały w namiotach ustawionych na terenie należącym do szkoły (korzystały z infrastruktury szkoły), zaś w pozostałych przypadkach – w obiektach posiadających dobrą bazę noclegową. W dwóch z nich znajdowały się także baseny sezonowe. Niestety w 1 placówce, w której zorganizowano tę formę wypoczynku pracownicy Sekcji Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku tutaj. Stacji zakwestionowali m.in. warunki przechowywania żywności, w następstwie czego nałożony został mandat karny. Dożywianie dzieci i młodzieży podczas wypoczynku w miejscu zamieszkania prowadzone było w trakcie 7 z 9 skontrolowanych w ramach akcji turnusów.

Jak ustalono z wypoczynku zorganizowanego dla dzieci i młodzieży na terenie powiatu raciborskiego, zgłoszonego do kuratorium oświaty i objętego nadzorem sanitarnym, skorzystało prawie 1500 uczestników.

W „Planie zasadniczych przedsięwzięć Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Raciborzu na rok 2014” po uwzględnieniu wytycznych GIS, ŚPWIS w Katowicach oraz PPIS w Raciborzu, w obrębie Higieny Dzieci i Młodzieży, zaplanowano do realizacji 10 zamierzeń, które dotyczą m.in. przygotowania i przesłania do WSSE w Katowicach ocen/informacji odnośnie stanu sanitarnego nadzorowanych obiektów, wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży, przygotowania szkół do rozpoczęcia nowego roku szkolnego, mebli i sprzętu sportowego oraz sprawozdawczości statystycznej za rok 2013.

Przewidziano również do skontrolowania w ramach 101 kontroli 97 placówek nauczania i wychowania spośród 108 będących w ewidencji na koniec 2013r.

WNIOSKI:

W wyniku prowadzonego w 2013r. nadzoru nad placówkami nauczania i wychowania, a także nad wypoczynkiem dzieci i młodzieży stwierdzono, iż:

- 3) Warunki sanitarno-higieniczne oraz techniczne w placówkach nauczania i wychowania na terenie powiatu raciborskiego ulegają systematycznej poprawie.
- 4) Liczba placówek, w których odnotowano brak dostępu do bieżącej ciepłej wody w sanitariatach zmniejszyła się, w odniesieniu do lat 2011-2012, o ponad połowę.
- 5) Stopniowo modernizowana jest i powiększana baza sportowa szkół.
- 6) Problem dostosowania stanowiska pracy do zasad ergonomii nadal pozostaje aktualny w odniesieniu do uczniów.
- 7) Liczba placówek wydających ciepłe posiłki dla uczniów, z roku na rok, wzrasta.
- 8) W szkołach, w których przeprowadzono ocenę higieny procesu nauczania-uczenia się przedmiotowa ocena wyszła dobrze, a ilość uzyskanych punktów była zadowalająca.
- 9) W 2013r. na terenie powiatu raciborskiego dzieci i młodzieży wypoczywały nie tylko w ramach zorganizowanego wypoczynku w miejscu zamieszkania, ale również – podobnie jak w roku 2012 – w ramach kolonii. Warunki sanitarno-higieniczne zarówno zimowego, jak i letniego wypoczynku, prócz przechowywania żywności podczas jednego z turnusów wypoczynku całodobowego, nie budziły zastrzeżeń.

VI. HIGIENA ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA I PRZEMIOTÓW UŻYTKU

Zgodnie z art.4 Ustawy o PIS z dnia 14 marca 1985 r. (Dz. U. Nr 12, poz. 49 z późn. zm.) do zakresu działań Sekcji Higieny Żywności należy kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne, w szczególności dotyczących:

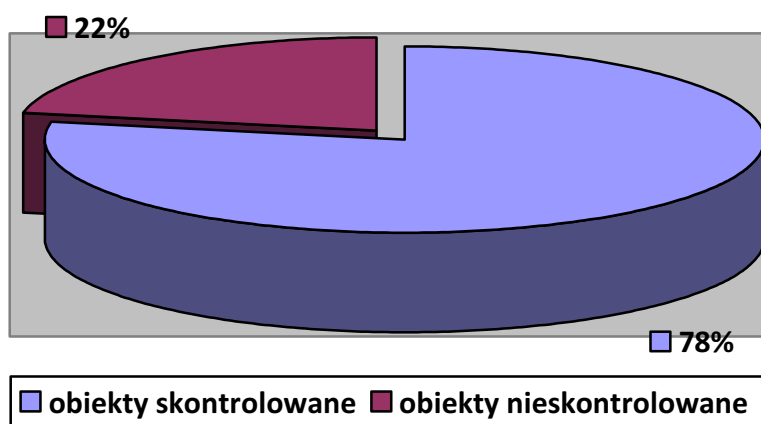
pkt 3) warunków produkcji, transportu, przechowywania i sprzedaży żywności oraz warunków żywienia zbiorowego,

pkt 3a) nadzoru nad jakością zdrowotną żywności,

pkt 4) warunków zdrowotnych produkcji i obrotu przedmiotami użytku, materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością, kosmetykami oraz innymi wyrobami mogącymi mieć wpływ na zdrowie ludzi.

W roku 2013 pod nadzorem PSSE w powiecie raciborskim znajdowało się 1001 obiektów, z których skontrolowano 782. Przeprowadzono w nich 1564 kontroli.

PROCENTOWY STAN KONTROLI W OBIEKTACH NADZOROWANYCH

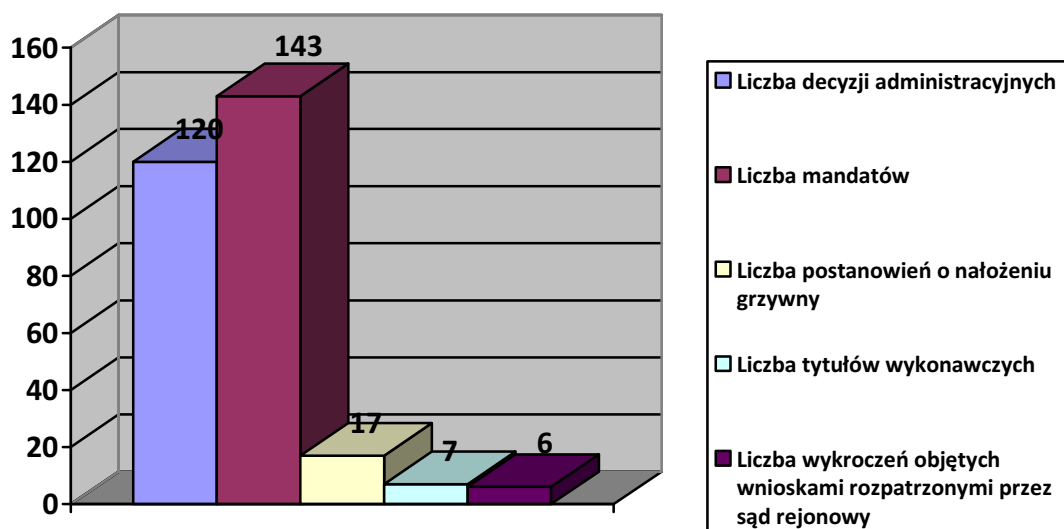
W wyniku przeprowadzonych kontroli sanitarnych, 609 dokumentowano protokołami kontroli sanitarnych z wykorzystaniem arkuszy oceny stanu sanitarnego. 9 obiektów oceniono jako niezgodne z wymaganiami zawartymi w przepisach. Stanowi to 0,9 % w stosunku do wszystkich nadzorowanych obiektów. Najwięcej ocen „niezgodny” uzyskały:

- zakłady małej gastronomii: 3 – co stanowi 0,3 % wszystkich obiektów (33,3 % spośród złych);
- obiekty obrotu żywnością: 3 – co stanowi 0,3 % wszystkich obiektów (33,3 % spośród złych);
- zakłady produkcyjne: 2 – co stanowi 0,2 % wszystkich obiektów (22,2 % spośród złych);
- obiekty żywienia zbiorowego otwarte – restauracje: 1 – co stanowi 0,1 % wszystkich obiektów (11,2 % spośród złych).

W ramach sprawowanego nadzoru wydano 120 decyzji administracyjnych celem poprawy stanu sanitarno-higienicznego, w tym 11 decyzji wstrzymania działalności zakładu oraz 8 decyzji nakazujących wycofanie z obrotu środków spożywczych niewłaściwej jakości zdrowotnej. Wobec podmiotów nie realizujących obowiązków wynikających z nałożonych decyzji wszczynano postępowanie egzekucyjne. Wydano 7 tytułów wykonawczych oraz 17 postanowień o nałożeniu grzywny na łączną sumę 3 700 zł.

Winnych wykroczeń stwierdzanych w trakcie wykonywania czynności kontrolnych ukarano 143 mandatami na łączną kwotę 18 000 zł.

WYNIKI DZIAŁALNOŚCI REPRESYJNEJ

W związku z napływającymi wnioskami stron, w oparciu o przeprowadzone kontrole sanitarne, wydano łącznie 212 decyzje administracyjne zatwierdzające obiekty (w tym 51 decyzji warunkowych). Ponadto dokonano 8 wpisów do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów PIS obiektów, w stosunku do których nie jest wymagane zatwierdzenie, zgodnie z ustawą z 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Do najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości należało:

- wprowadzanie do obrotu produktów po upływie terminu przydatności do spożycia bądź daty minimalnej trwałości;
- nieprawidłowe warunki przechowywania artykułów spożywczych (brak ciągłości łańcucha chłodniczego);
- brak czystości i porządku w pomieszczeniach obiektu;
- zły stan techniczny obiektu m.in. ściany, podłogi, sufity,
- brak zabezpieczenia artykułów sprzedawanych luzem przed zanieczyszczeniami zewnętrznymi;
- brak bieżącej ciepłej wody przy umywalkach do mycia rąk oraz przy zlewozmywakach do mycia sprzętu podręcznego i pomocniczego;
- niewłaściwe oznakowanie artykułów spożywczych sprzedawanych luzem;
- brak monitoringu punktów krytycznych i kontrolnych według procedur systemu HACCP oraz instrukcji GHP;
- brak zapewnienia właściwej dezynfekcji naczyń,
- brak informacji o zakazie palenia oraz nieprzestrzeganie zakazu palenia w lokalu gastronomicznym;
- niewłaściwe postępowanie z odpadami pokonsumpcyjnymi oraz poprodukcyjnymi pochodzenia zwierzęcego;

Ponadto stwierdzono promocję preparatów do początkowego żywienia niemowląt oraz przedmiotów do karmienia niemowląt.

Działania w ramach systemów wczesnego ostrzegania RASFF i RAPEX.

Powiatowa Stacja uczestniczy stale w działaniach w ramach systemów wczesnego ostrzegania RASFF i RAPEX, stale doskonaląc biegłość w tym zakresie w ramach prowadzonych szkoleń.

W ramach współpracy w obrębie systemu RASFF i RAPEX, PSSE w Raciborzu w roku 2013 sprawdziła łącznie obecność 40 niebezpiecznych produktów (środków spożywczych, kosmetyków, przedmiotów użytku) objętych powiadomieniami.

Dodatkowo w ramach działania systemu wczesnego ostrzegania, przyjmowane były również i uwzględniane w działalności bieżącej powiadomienia informacyjne o potencjalnych zagrożeniach.

W ramach działania systemów wczesnego ostrzegania RASFF i RAPEX, w powiecie raciborskim nie stwierdzono kwestionowanych produktów.

Współpraca z innymi organami kontroli - Inspekcją Weterynaryjną

W sprawozdawczości dotyczącej gospodarowania odpadami przekazywanymi PIW informowano o zakładach produkcji lub obrotu żywnością wytwarzających produkty uboczne będące paszami (2 informacje dot. trzech zakładów).

W 2013 r. nie przeprowadzono wspólnych kontroli z przedstawicielami PLW. Nie przekazywano informacji do PLW o kwestionowanych środkach spożywczych, ponieważ w 2013 r. nie zakwestionowano środka spożywczego pochodzenia zwierzęcego. Nie przekazywano informacji dot. naruszeń przepisów (m.in. skarg konsumentów, interwencji). Nie odbyły się szkolenia pracowników PSSE przeprowadzone przez PLW. W dniu 11.09.2013r odbyło się spotkanie w którym uczestniczyli przedstawiciele PIW w Raciborzu oraz pracownicy PSSE Racibórz. Podczas spotkania zaktualizowane zostały dane o nadzorowanych obiektach zgodnie z zapisami porozumienia oraz szczegółowo omówiono wspólny nadzór nad przygotowaniem i wędzeniem wyrobów pochodzenia zwierzęcego w jednym z marketów.

Przekazano 1 informację właściwemu rzeczowo i miejscowo PIW w związku z kwestionowaniem próby środka spożywczego pochodzenia zwierzęcego.

Jakość zdrowotna środków spożywczych.

W roku 2013 przeprowadzono badania laboratoryjne krajowych, unijnych i importowanych środków spożywczych produkowanych w nadzorowanych zakładach oraz znajdujących się w obrocie w obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu:

- zbadano 379 próbek - w 17 przypadkach wynik był nieprawidłowy.

Przyczynami kwestionowania środków spożywczych były:

- parametry mikrobiologiczne w zakresie:
  - Enterobacteriaceae w lodach z automatu;
  - Liczba gronkowców koagulazododatnich w serach.
- obecność szkodników:
  - stwierdzono obecność żywych i martwych larw, żywych gryzków oraz martwego chrząszcza;
  - stwierdzono obecność martwej stonogi;
  - stwierdzono obecność żywych rozkruszków, żywych gryzków, żywych i martwych larw, żywego chrząszcza i martwych chrząszczy;
  - stwierdzono obecność martwego motyla, martwych mrówek, martwych larw, martwej stonogi oraz żywej larwy.

W związku z otrzymanymi nieprawidłowymi wynikami badań wytrzepeków z koszyczków, przeprowadzone zostały kontrole sanitarne w piekarniach, w których pobrano wytrzepek oraz wydano łącznie 6 decyzji nakazujących wstrzymanie produkcji do czasu przeprowadzenia skutecznego zabiegu dezynsekcji przez zakład świadczący usługi w tym zakresie.

Ze względu na przekroczenia mikrobiologiczne w próbce sera obciążono producenta kosztami badań oraz poboru prób i przekazano sprawę do wyjaśnienia właściwemu terenowo

i rzeczowo lekarzowi weterynarii. W związku z kwestionowaniem prób lodów przeprowadzono kontrole i pobierano próby w celu wyeliminowania zagrożenia.

Badania laboratoryjne wykonywane były w ramach zintegrowanego laboratorium województwa śląskiego tj. WSSE Katowice, PSSE w Żywcu oraz PSSE w Częstochowie.

Akcje

W 2013 r. zrealizowano łącznie 4 akcje, w których uczestniczył pion higieny żywności i żywienia. Wszystkie akcje realizowano samodzielnie.

Pierwszą akcję przeprowadzono w związku z pismem ŚPWIS nr NS-HŻŻiPU.9011.39.1.2013. w zakresie stosowania oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych. Skontrolowano 2 sklepy spożywcze. W obu przypadkach nie stwierdzono nieprawidłowości.

Kolejną akcję przeprowadzono w związku z pismem ŚPWIS nr NS-HŻŻiPU.021.29.1.2013 z dnia 29.04.2013 r. w sprawie oceny oznakowania środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego dla dzieci do lat 3 i przedmiotów do karmienia niemowląt oraz działań reklamowych prowadzonych przez ich producentów i dystrybutorów. Akcja była prowadzona w okresie od maja do grudnia 2013r. Przeprowadzono 11 kontroli w 10 obiektach (sklepy, markety, apteka, drogeria). Dwie kontrole wykazały nieprawidłowości. W trakcie kontroli w jednym z marketów, stwierdzono prowadzenie działalności promocyjnej preparatów do początkowego żywienia niemowląt. Stwierdzono oferowanie w „ofercie specjalnej” w/w środków spożywczych, obok wystawionych cenówek widnieją napisy „promocja”. Prowadzona była również kampania dla w/w preparatów poprzez obniżenie cen, w innym wydzielonym miejscu. Ponadto w trakcie kontroli stwierdzono nieporządek na zapleczu. Za powyższe nieprawidłowości nałożono mandat w wysokości 100 zł. Natomiast w drugim przypadku - drogerii stwierdzono prowadzenie programu, podczas którego przy zakupie m.in. przedmiotów służących do karmienia niemowląt udzielany jest rabat. Za powyższe nałożono mandat w wysokości 50zł. Przeprowadzone kontrole sprawdzające wykazały usunięcie nieprawidłowości.

Akcję przeprowadzono w związku z pismem ŚPWIS nr NS-HŻŻiPU.9010.1.4.2013 z dnia 16.07.2013 r. w sprawie badania tłuszczów przeznaczonych do smażenia pod kątem zawartości związków polarnych. Przeprowadzono 2 kontrole w zakładach małej gastronomii oraz w 1 kontrolę w ciastkarni. Podczas kontroli przeprowadzono badania przesiewowe tłuszczów przeznaczonych do smażenia pączków oraz frytek metodą szybką, które nie wykazały nieprawidłowości.

Akcja została zainicjowana powiadomieniem alarmowym z dnia 18.01.2013r nr 2013.01 dotyczącym produktu Skimmed milk powder produkcji OSM „Rokitnianka” ze Szczekocin. W związku z powiadomieniem przeprowadzono 37 kontroli, które nie wykazały stosowania do produkcji i wprowadzania w obrót kwestionowanego produktu.

Wnioski

Porównując wyniki kontroli przeprowadzonych w roku 2012 i 2013 można stwierdzić, iż ogólny stan sanitarno-higieniczny obiektów żywieniowo-żywnościowych poprawił się w stosunku do roku poprzedniego (w 2012 r. odsetek obiektów złych wynosił 1,2 %, natomiast w 2013 r. zmniejszył się do 0,9 %).

Stwierdzono poprawę stanu sanitarnego w zakładach żywienia zbiorowego (w 2012 r. odsetek obiektów niezgodnych wynosił 1,6 %, natomiast w 2013 r. zmniejszył się do 1,1 %). Wiąże się to bezpośrednio z egzekwowaniem modernizacji obiektów, a także stosowania zasad GHP/GMP oraz procedur opartych na zasadach systemu HACCP.

W przypadku zakładów produkujących środki spożywcze, odsetek obiektów niezgodnych w 2012 r. wynosił 3,8%. W 2013r pozostał na tym samym poziomie.

Stwierdzono nieznaczną poprawę stanu sanitarnego w zakładach obrotu (w 2012 r. odsetek obiektów niezgodnych wynosił 0,7 %, natomiast w 2013 r. zmniejszył się do 0,5 %).

Zdecydowanie zwiększyła się liczba zdyskwalifikowanych próbek zmiotek i wytrzępków pobranych w piekarniach (w 2012 r. zakwestionowano 10% prób, w 2013 r. – 45% prób). W zakresie dokumentacji wymaganej przepisami prawnymi zdecydowana większość obiektów posiada wdrożone procedury oparte na zasadach systemu HACCP. Ponad dwukrotnie wzrósł odsetek prób kwestionowanych, co jest związane z kwestionowaniem prób zmiotek i wytrzępków.

VIII. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Działalność Inspekcji Sanitarnej w zakresie Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego związana jest z procesem inwestycyjnym oraz planowaniem przestrzennym i ma na celu zapobieganie nieprawidłowościom związanym ze stanem sanitarnym oraz uciążliwym oddziaływaniem na środowisko projektowanych przedsięwzięć odpowiednio wcześniej, na poszczególnych etapach procesu inwestycyjnego, a tym samym przyczynia się do realizacji obiektów o wyższym standardzie sanitarnym oraz mniej uciążliwych dla środowiska. Zadania te w 2013r. realizowano przez zajmowanie stanowiska w zakresie sanitarno-higienicznym w sprawach:

- uzgadniania projektów planów zagospodarowania przestrzennego gmin i projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- uczestnictwa w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- realizacji przedsięwzięć przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, zwanej dalej „decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach,
- wniosków dotyczących obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla planowanych przedsięwzięć na etapie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu lub uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- opiniowania dokumentacji projektowej dotyczącej budowy, rozbudowy, nadbudowy, przebudowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- kontroli zgodności budowanych obiektów z wymogami higienicznymi i zdrowotnymi, określonymi w obowiązujących przepisach,
- uczestniczenia w dopuszczeniu do użytkowania obiektów budowlanych,

- opiniowania obiektów pod względem sanitarno-higienicznym dla potrzeb instytucji koncesjonujących działalność,
- opiniowania obiektów pod względem sanitarno-higienicznym dla potrzeb instytucji współfinansujących w ramach programów unii europejskiej.

W przeciągu 2013r. dla terenu Miasta Raciborza i powiatu raciborskiego wydano ogółem 296 opinii sanitarnych /uzgodnienia/ i 115 decyzji oraz przeprowadzono 130 kontroli w ramach odbiorów obiektów oraz wizji lokalnych.

Lp.	Forma opinii sanitarnej	Ilość wydanych opinii w 2013 r.
1.	Pozwolenie na użytkowanie obiektu budowlanego /opinia/	97
2.	Dokumentacje projektowe, koncepcje/opinia/	5
3.	Decyzje rachunkowe/decyzja/	115
4.	Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganej w prognozie oddziaływania na środowisko/opinia/	23
5.	Potrzeba przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu oddziaływania na środowisko/opinia/	26
6.	Warunki realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach/opinia/	9
7.	Inne sprawy/inne opinie/	18
8.	Projekty planów zagospodarowania przestrzennego wraz z prognozą /opinia/	3
	Razem 1 -9	296
9.	Odbiory obiektów	130
	Ogółem	426

W ramach uzgadniania planów zagospodarowania przestrzennego gmin w przeciągu 2013r. wydano 26 opinii. Były to w większości zmiany fragmentów terenu lub jednostek strukturalnych w poszczególnych gminach i sołectwach, przeznaczone głównie pod: zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i wielorodzinną oraz działalność usługową taką jak : obiekty handlowe, w tym handlu hurtowego, usługi komercyjne, gastronomia, usługi hotelarskie, usługi publiczne wraz z przynależnym zagospodarowaniem terenu; zabudowa usługowa, usługi magazynowo-składowe samodzielne lub zintegrowane z obiektami produkcyjnymi, obiekty produkcyjne wraz z przynależnym zagospodarowaniem terenu; tereny aktywności gospodarczej i związane z nimi usługi, produkcja w gospodarstwach rolnych, sieci i urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej, mieszkania funkcyjne, tereny dróg publicznych klasy: zbiorczej, dojazdowej oraz dróg wewnętrznych, tereny osadnicze, zielen urządzona, ścieżki piesze, ścieżki rowerowe, teren przeznaczony pod zespół stacyjny kolejki wąskotorowej i lokalną oczyszczalnię ścieków.

W myśl ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. Nr 199 z późn. zm.) wynika postępowanie organów PIS, w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków niektórych planów i programów, czyli tzw. strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Na etapie przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko prowadzone były sprawy dotyczące:

- wyrażenia opinii w sprawie co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu na środowisko,
- opiniowania warunków realizacji przedsięwzięcia w zakresie ochrony zdrowia i życia ludzi przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Opiniując wnioski określające zakresy raportów o oddziaływaniu na środowisko oraz uzgadniając decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięć, szczególną uwagę zwracano na zagadnienia związane z ochroną warunków sanitarnych i zdrowotnych.

W ramach przeprowadzonego postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w przeciągu 2013r. wydano - 26 uzgodnień; i tak stwierdzono potrzebę przeprowadzenia oceny dla 6 przedsięwzięć, dla których określono zakres raportu i były to głównie: warsztaty rzemieślnicze, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, obiekty przemysłowe: budynki produkcyjne, montownie, wytwórnie hale magazynowe; rzeźnie, zakłady przetwórstwa spożywczego, inwestycje związane z gospodarką odpadami, oczyszczalnie ścieków, inwestycje drogowe, parkingi. Wnioski te dotyczyły tych przedsięwzięć, które wg oceny Państwowego Inspektora Sanitarnego wymagały przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko ze względu na skalę przedsięwzięcia, oddziaływania na wiele elementów środowiska i konieczności kompleksowej oceny stopnia i zasięgu oddziaływania.

W ramach przeprowadzonych postępowań przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zaopiniowano w 2013r. w zakresie ochrony zdrowia i życia 9 przedsięwzięć i dotyczyły one głównie: rozbudowy zakładu zagospodarowania odpadów, rozbudowy budynku hodowli bydła, elektrowni wiatrowych, eksploatacji kruszyw, zakładu rozbioru i konfekcjonowania dziczyzny.

W ramach uzgadniania dokumentacji projektowej, zwracano szczególną uwagę na:

- zachowanie właściwych warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki (dot. m. in. zagadnień higieny pracy i środowiska), oraz warunki higieny użytkowanych pomieszczeń (oświetlenie, wentylacja, ogrzewanie, wykończenie itp.) na każdym etapie procesu inwestycyjnego, mając na uwadze środowisko pracy człowieka,
- zapewnienie właściwego stanu sanitarno – zdrowotnego w nowo realizowanych oraz przebudowanych obiektach budowlanych, poprzez egzekwowanie rozwiązań technicznych gwarantujących zachowanie w nich odpowiednich warunków higienicznych i zdrowotnych dla przebywania w nich ludzi.

Jeżeli wziąć pod uwagę odbiory sanitarne obiektów, to najczęściej były to: salony fryzjerskie, salony kosmetyczne lub fryzjersko-kosmetyczne z odnową biologiczną; restauracje, bary szybkiej obsługi, restauracje, centra handlowe, zakłady przetwórstwa spożywczego; obiekty handlowo-usługowe nie związane z żywnością, warsztaty rzemieślnicze, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, stacje paliw; obiekty przemysłowe takie jak: budynki produkcyjne, hale magazynowe, zaplecza socjalno-sanitarne; inwestycje związane z gospodarką odpadami; przychodnie, apteki i punkty apteczne; hotele, budynki biurowe i konferencyjne; budynki sportu i rekreacji, szkoły i przedszkola; rodzaj obiektów i specyfika ich z roku na rok zasadniczo nie uległa zmianie, ponieważ jest to podyktowane koniunkturą jak i charakterystyką terenu.

W 2013r. przeprowadzono ogółem 130 kontroli obiektów i były to:

- kontrole przeprowadzone w związku ze zgłoszeniem obiektu do użytkowania,
- kontrole w aspekcie spełnienia wymagań higienicznych i zdrowotnych w obiektach.

Na ogólną liczbę kontroli składają się:

- obiekty nowobudowane,
- obiekty modernizowane i adaptowane na zamierzony cel, realizowane na zgłoszenie,
- wizje lokalne w trakcie rozpatrywania wniosku wyrażenie zgody na odstępstwo od przepisów budowlanych.

Podobnie jak w latach ubiegłych, nadal podczas kontroli inwestycji zwracano szczególną uwagę na: posiadanie wszystkich wymaganych opinii i uzgodnień, zastosowanie odpowiednich materiałów budowlanych, zgodność realizacji inwestycji z dokumentacją projektową w kontekście rodzaju i charakteru odstępstw, dostępność obiektów dla osób niepełnosprawnych.

Wnioski.

Oceniając inwestycje poddawane uzgodnieniom, opiniowaniu na etapie projektowym i odbiorowym obecnie i sprzed roku, stwierdza się, iż ich standardy uległy poprawie. Inwestorzy decydują się na zastosowanie nowych technologii i rozwiązań funkcjonalnych, pozyskując tym samym fundusze unijne. Uzgadniana dokumentacja oraz przygotowywane do użytkowania obiekty były wykonywane poprawnie poprzez odpowiednie rozwiązania funkcjonalne i technologiczne, zapewnienie odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych dla pracowników, większe bezpieczeństwo oraz użyte dobre materiały budowlane. Podczas odbiorów obecnie w stosunku do roku ubiegłego sytuacja jest lepsza, spotykano się w większości z inwestycjami dobrze przygotowanymi do czynności odbiorowych pod względem wykonawczym (prace zakończone, zgodność z dokumentacją projektową, uzgodnienia projektu w wymaganym zakresie) oraz formalno-prawnym (wpis do dziennika budowy, odbiory techniczne wewnętrzne, badania i pomiary, dokumenty potwierdzające dopuszczenie do obrotu i stosowania materiałów budowlanych). Gdy była taka potrzeba to w protokołach kontroli ujmowano zastrzeżenia wynikające z niezgodności realizacji przedsięwzięć z zatwierdzoną dokumentacją projektową.

W okresie 2013 roku nie wniesiono sprzeciwu na użytkowanie obiektów w trybie art. 28 ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Na wydane w ubiegłym roku decyzje i opinie nie wpłynęły zażalenia stron biorących udział w postępowaniach.

Zadania realizowane przez Sekcję Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego PSSE w Raciborzu miały wpływ na poprawę stanu sanitarnego terenu powiatu raciborskiego.

Prognozując przyszły rok uważa się, że specyfika zagadnień na naszym terenie i związana z nią działalność Sekcji ZNS niewiele ulegnie zmianie; lecz co do liczby nowych inwestycji obserwuje się tendencję malejącą.

IX. OŚWIATA ZDROWOTNA I PROMOCJA ZDROWIA

Działalność oświatowo-zdrowotna i promocji zdrowia w 2013 roku prowadzona była zgodnie z zakresem zadań Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia wynikających z Ustawy o Inspekcji Sanitarnej, do których należą m.in. inicjowanie i wytyczanie kierunków przedsięwzięć zmierzających do zaznajomienia społeczeństwa z czynnikami szkodliwymi dla

zdrowia, popularyzowanie zasad higieny, racjonalnego żywienia oraz metod zapobiegania chorobom oraz pobudzanie aktywności społecznej do działań na rzecz własnego zdrowia. Podjęte działania realizowane były zgodnie z celami Narodowego Programu Zdrowia, kierunkami działań Światowej Organizacji Zdrowia, w oparciu o koncepcje zawarte w Karcie Ottawskiej i późniejszych dokumentach dotyczących promocji zdrowia oraz wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego i Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

W związku z powyższym w ramach działalności Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej w Raciborzu w 2013 roku były realizowane następujące interwencje:

1. Programy krajowe:

1.1. „Trzymaj Formę!” – celem programu jest edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety. Program adresowany jest do uczniów klas V-VI szkół podstawowych i klas I-III szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2012/2013 na terenie powiatu raciborskiego VII edycję programu realizowało 12 gimnazjów i 9 szkół podstawowych. Edukacją zostało objętych ogółem 2424 uczniów (1574 w gimnazjach, 850 w szkołach podstawowych). Przeprowadzono również 2 wizytacje.

Wśród najczęściej wybieranych form realizacji programu znalazły się: przygotowywanie zdrowej żywności, układanie jadłospisów, dni zdrowego jedzenia, odczytywanie i rozumienie etykiet produktów spożywczych, obliczanie BMI, pogadanki, prelekcje, spotkania ze specjalistami, konkursy, konkurencje sportowe, prezentacje multimedialne, degustacje, pokazy, ćwiczenia oraz instruktaże.

W roku szkolnym 2013/2014 do VIII edycji programu przystąpiły 22 szkoły podstawowe i 13 gimnazjów z powiatu raciborskiego. Do udziału w programie zgłoszono 1062 uczniów kl. V-VI szkół podstawowych oraz 1632 uczniów klas I-III gimnazjum.

W ramach wdrożenia realizacji programu zorganizowano szkolenie dla koordynatorów szkolnych wraz z warsztatami, które przeprowadził zaproszony dietetyk i psycholog. Koordynatorzy zostali przygotowani pod względem merytorycznym i metodycznym oraz wyposażeni w materiały edukacyjno-informacyjne do realizacji programu.

1.2. Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce. Cele i Zadania na lata 2012-2013

Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce określa kierunki działań oraz priorytetowe cele i zadania w dziedzinie zwalczania zagrożeń zdrowia związanych z paleniem tytoniu.

Honorowy patronat nad realizacją działań w zakresie programu został objęty przez Prezydenta Miasta Racibórz oraz Starostę Powiatowego. W 2013 roku m.in. podjęto współpracę z Młodzieżowym Ośrodkiem Wychowawczym w Kuźni Raciborskiej, w ramach której zorganizowano akcję informacyjno-edukacyjną oraz badania miernikiem tlenu węgla w wydychanym powietrzu wśród wychowanków Ośrodka. Młodzieży zapewniono dostęp do materiałów edukacyjnych oraz możliwość skorzystania z poradnictwa w zakresie metod rzucenia palenia. Z badania skorzystało 49 wychowanków w wieku 12-17 lat oraz 4 wychowawców i nauczycieli. Na 49 badanych tylko 3 osoby przeszły badanie pozytywnie. U pozostałych osób został wykryty tlenek węgla w wydychanym powietrzu.

W ramach nawiązanej współpracy ze Śląskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Raciborzu przeprowadzono akcję informacyjno-edukacyjną na II Kongresie Obywatel Senior w Raciborzu, który odbył się 16 września 2013r. Przy stoisku informacyjnym

uczestnicy Kongresu mieli m.in. możliwość przeprowadzenia bezpłatnych badań tlenku węgla w wydychanym powietrzu. Podczas badania każdy uczestnik mógł także skorzystać z porad w zakresie sposobów rzucenia nałogu i możliwości uzyskania pomocy. Z badań skorzystało 50 osób.

Ponadto w ramach realizacji programu w 2013 roku zorganizowano:

Obchody Światowego Dnia bez Tytoniu (31 maj) – celem obchodów tego dnia w roku 2013 było przyczynienie się do ochrony obecnych i przyszłych pokoleń przed skutkami zdrowotnymi, społecznymi i ekonomicznymi wynikającymi z narażenia na dym tytoniowy poprzez działania wspierające zakaz reklamy i promocji wyrobów tytoniowych oraz sponsorowania.

W ramach obchodów tego dnia została przygotowana ogólnopolska kampania ph. „Nie pal i nie pozwól, aby ktoś inny palił przy Tobie i Twoich bliskich”, adresowana do społeczności lokalnej. Sekcja OZiPZ PSSE w Raciborzu nawiązała współpracę z Przedsiębiorstwem Komunalnym w Raciborzu w zakresie bezpłatnej emisji kampanijnego spotu na ekranach LCD w autobusach miejskich oraz firmą JPtelebim w zakresie bezpłatnej emisji spotu na ekranach reklamowych LED. Kampania była prowadzona do 15 czerwca 2013r.

Obchody Światowego Dnia Rzucania Palenia (trzeci czwartek listopada – 21.11.2013r.) – w ramach obchodów tego dnia zorganizowano akcję edukacyjno-informacyjną w 5 raciborskich szkołach ponadgimnazjalnych oraz akcję prozdrowotną dla lokalnej społeczności w jednej z raciborskich aptek. Akcja informacyjno-edukacyjna, która była prowadzona w dniach 19-29 listopada, została skierowana przede wszystkim do uczniów klas trzecich. W ramach tego przedsięwzięcia przeprowadzone zostały pogadanki z udziałem funkcjonariuszy Straży Miejskiej oraz Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu, a także badania miernikiem tlenku węgla w wydychanym powietrzu połączone z poradnictwem. Uczniowie otrzymali materiały informacyjno-edukacyjne dot. szkodliwości czynnego i biernego palenia oraz informujące o możliwościach uzyskania pomocy w walce z nałogiem. Działaniem objęto około 200 uczniów. W badaniu miernikiem tlenku węgla wzięło udział 90 uczniów.

W ramach akcji prozdrowotnej, w dniu 21 listopada, osoby palące również mogły bezpłatnie poddać się badaniu miernikiem tlenku węgla w wydychanym powietrzu oraz badaniu ciśnienia tętniczego krwi, a uzyskane wyniki skonsultować na miejscu z pracownikiem PSSE w Raciborzu oraz farmaceutami. Z badania oraz porad skorzystało 10 osób.

W ramach realizacji Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia w Polsce miesięcznie zbierano dane dot. przestrzegania art. 4 ustawy z 9 listopada 1995r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

1.3. „Czyste powietrze wokół nas” – przedszkolny program edukacji antytytoniowej skierowany do dzieci 5-6 letnich oraz ich rodziców. Program został objęty honorowym patronatem przez Prezydenta Miasta, Starostę Raciborskiego, Gminę Krzanowice oraz Gminę Pietrowice Wielkie. Zgodnie z założeniami V edycji programu, w roku szkolnym 2012/2013 do realizacji programu zaproszono 100% przedszkoli. Program został zrealizowany w 35 przedszkolach w powiecie raciborskim. W ramach realizacji programu przeprowadzono 8 wizytacji.

W przedszkolach, w ramach realizacji programu, organizowane były m.in. pogadanki, warsztaty, wycieczki, konkursy, ćwiczenia, gry i zabawy, prezentacje, pokazy, quizy, nauka piosenki, zabawy ruchowe, spotkania ze specjalistami. W programie uczestniczyło 1205 dzieci przedszkolnych oraz 868 rodziców. W mediach lokalnych ukazały się informacje dot. realizacji programu.

Do VI edycji programu w roku szkolnym 2013/2014 przystąpiło 36 przedszkoli. Do udziału w programie zgłoszono 1239 dzieci przedszkolnych.

Koordinatory szkolni zostali przygotowani pod względem merytorycznym i metodycznym na szkoleniu oraz zostali zaopatrzeni w materiały edukacyjno-informacyjne do realizacji programu.

1.4. „Nie pal przy mnie, proszę” – program edukacji antytytoniowej dla uczniów klas I-III szkół podstawowych. Celem głównym programu jest wykształcenie u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby palą przy nich papierosy. W roku szkolnym 2012/2013 III edycję programu realizowało 19 szkół podstawowych z powiatu raciborskiego. W ramach realizacji programu przeprowadzono 10 wizytacji. Koordinatory szkolni podejmowali działania takie jak: pogadanki, prelekcje, konkursy, quizy, ćwiczenia, gry i zabawy, pokazy, wykonanie prac plastycznych i plakatów nt. szkodliwości palenia, gazetki, apele dla wszystkich klas związane z tematyką nikotynizmu oraz biernego palenia. W programie uczestniczyło 715 uczniów oraz 422 rodziców.

Do IV edycji programu w roku szkolnym 2013/2014 przystąpiło 29 szkół podstawowych. Do udziału w programie zgłoszono 1597 uczniów.

Koordinatory szkolni zostali przygotowani pod względem merytorycznym i metodycznym na szkoleniu oraz zostali zaopatrzeni w materiały edukacyjno-informacyjne do realizacji programu.

1.5. „Znajdź właściwe rozwiązanie” – program profilaktyki palenia tytoniu dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej i gimnazjum. W roku szkolnym 2012/2013 III edycję programu realizowało 9 szkół gimnazjalnych oraz 4 szkoły podstawowe z powiatu raciborskiego. W ramach realizacji programu przeprowadzono 3 wizytacje. Koordinatory szkolni podejmowali działania takie jak: pogadanki, prelekcje, konkursy, ćwiczenia, gazetki, apele dla wszystkich klas związane z tematyką nikotynizmu oraz biernego palenia. W programie uczestniczyło 516 uczniów ze szkół gimnazjalnych oraz 162 ze szkół podstawowych. Działaniami objęto również 504 rodziców.

Do IV edycji programu w roku szkolnym 2013/2014 przystąpiło łącznie 38 placówek (24 szkoły podstawowe, 14 gimnazjów). Do udziału w programie zgłoszono 3165 uczniów (1533 – szkoły podstawowe, 1601 – gimnazja).

Koordinatory szkolni zostali przygotowani pod względem merytorycznym i metodycznym na szkoleniu oraz zostali zaopatrzeni w materiały edukacyjno-informacyjne do realizacji programu.

1.6. „Odświeżamy nasze miasta. TOB3CIT (Tobacco Free Cities)” – projekt ogólnopolski, trwający od 1 października 2011 do 30 września 2013r., który miał na celu wzmocnienie realizacji ustawy z dnia 9 listopada 1995r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych poprzez m.in. egzekucję zapisów ustawy w zakresie przestrzegania zakazu palenia, oznakowania stref bezdymnych oraz kampanię społeczną informującą o obowiązujących regulacjach prawnych w zakresie miejsc wolnych od dymu tytoniowego i konsekwencjach zdrowotnych używania tytoniu. Grupą docelową projektu były osoby dorosłe.

W ramach realizacji projektu PSSE w Raciborzu utworzyła lokalną koalicję, w skład której weszły takie instytucje jak: Komenda Powiatowa Policji, Komenda Straży Miejskiej, Miasto Racibórz, Starostwo Powiatowe, Śląski Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz firma Raciborskie Media. Pozyskano ponadto honorowy patronat Prezydenta Miasta oraz Starosty Powiatowego, a także patronat medialny firmy Raciborskie Media. Przez cały okres trwania projektu, we współpracy z Komendą Powiatową Policji oraz Komendą Straży Miejskiej, prowadzony był monitoring przestrzegania ustawy antytytoniowej na terenie powiatu raciborskiego. Co kwartał odbywały się spotkania koalicji lokalnej.

W ramach obchodów Światowego Dnia Zdrowia, Światowego Dnia bez Tytoniu,

Światowego Dnia Rzucania Palenia oraz realizacji Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce i projektu „Odświeżamy nasze miasta. TOB3CIT” prowadzone były kampanie edukacyjno-informacyjne oraz akcje prozdrowotne dla społeczności lokalnej, które miały na celu nie tylko przypomnienie osobom palącym o szkodliwości czynnego i biernego palenia, ale przede wszystkim promowanie zdrowego trybu życia i zachęcenie do podjęcia próby uwolnienia się z uzależnienia od nikotyny.

1.7. „Wybierz Życie – Pierwszy Krok” - program edukacyjny skierowany do uczniów I klas szkół ponadgimnazjalnych, którego celem jest przede wszystkim zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę poprzez między innymi zwiększenie poziomu wiedzy uczniów i ich opiekunów na temat roli wirusa HPV w powstawaniu raka szyjki macicy oraz kształtowanie świadomości na temat czynników zwiększających ryzyko powstania tej choroby.

Na terenie powiatu raciborskiego program został objęty honorowym patronatem Starosty Powiatowego. W roku szkolnym 2012/2013 program realizowały 3 zespoły szkół ponadgimnazjalnych.

W programie uczestniczyło 363 uczniów oraz 130 rodziców i opiekunów. W ramach realizacji programu w szkołach prowadzone były m.in. szkolenia, wykłady, prelekcje, pogadanki i poradnictwo.

1.8. „Podstępne WZW” – wojewódzki program profilaktyki WZW B i C mający na celu upowszechnienie wiedzy na temat zagrożeń wynikających z zakażeń HBV i HCV oraz sposobów zapobiegania im. Program skierowany jest do uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych.

W roku szkolnym 2012/2013 na terenie powiatu raciborskiego I edycję programu zrealizowało 5 szkół ponadgimnazjalnych. W programie uczestniczyło 548 uczniów z 26 klas drugich. Ponadto 403 rodziców zostało poinformowanych na zebraniach o realizacji programu.

Do realizacji II edycji programu w roku szkolnym 2013/2014 przystąpiło 5 szkół ponadgimnazjalnych. Do udziału w programie zgłoszono 440 uczniów kl. II. Koordynatorzy szkolni programu zostali przeszkoleni w zakresie problematyki i metodyki programu oraz wyposażeni w pakiety dydaktyczne.

1.9. „Żywnie na wagę zdrowia” – program wojewódzki, którego głównym celem jest wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży poprzez odżywianie i propagowanie aktywności fizycznej. Adresatami programu są dyrektorzy i kadra pedagogiczna żłobków, przedszkoli i szkół, osoby odpowiedzialne za wyżywienie dzieci w placówkach nauczania i wychowania, organy założycielskie żłobków, przedszkoli i szkół oraz dzieci i młodzież, ich rodzice i opiekunowie.

Do realizacji II edycji programu w roku szkolnym 2012/2013 przystąpiło 28 placówek (2 żłobki, 15 przedszkoli, 3 zespoły szkolno-przedszkolne, 8 szkół podstawowych). Honorowy Patronat nad realizacją programu objął Prezydent Miasta Racibórz.

Przedstawiciele placówek oświatowych zostali przeszkoleni oraz wyposażeni w materiały metodyczne.

1.10. „Profilaktyczny Program w Zakresie Przeciwdziałania Uzależnieniu od Alkoholu, Tytoniu i innych Środków Psychoaktywnych” – program ogólnopolski, którego celem jest ograniczenie używania tytoniu, alkoholu i innych substancji psychoaktywnych. Grupą docelową, która będzie objęta działaniami edukacyjnymi są kobiety w wieku prokreacyjnym (tj. między 15 a 49 rokiem życia). Honorowy patronat nad realizacją Projektu na terenie powiatu raciborskiego objął Starosta Powiatowy.

W ramach tego Projektu planowana jest realizacja I edycji ogólnopolskiego programu edukacyjnego w zakresie profilaktyki uzależnień pt. „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Celem programu jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych (alkoholu,

tytoniu, narkotyków, środków zastępczych) przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Do realizacji programu na terenie powiatu raciborskiego przystąpiło 5 szkół ponadgimnazjalnych. Do udziału w programie zgłoszono 446 uczniów.

2. Interwencje nieprogramowe:

2.1. Światowy Dzień Zdrowia (7 kwietnia) – w ramach obchodów pod hasłem: „Zdrowe bicie serca” w jednej z raciborskich aptek PSSE w Raciborzu zorganizowała akcję prozdrowotną dla lokalnej społeczności. W ramach akcji przygotowano specjalne stoiska z możliwością wykonania bezpłatnego pomiaru tlenu węgla w wydychanym powietrzu oraz ciśnienia tętniczego krwi. Każde badanie zostało poprzedzone instruktażem, natomiast wyniki badań konsultowane były z przedstawicielem PSSE i/lub farmaceutkami. Uczestnicy badań otrzymali materiały informacyjno-edukacyjne dot. problematyki nadciśnienia tętniczego krwi i szkodliwości palenia tytoniu. Za udział w badaniu otrzymywali jabłko oraz owocowe lizaki i cukierki. Akcja była prowadzona w każdy piątek kwietnia 2013r. W badaniach wzięło udział 55 osób.

2.2. „Uwaga! Metanol zabija!” – akcja dot. profilaktyki zatruc alkoholem metylowym. W styczniu 2013r. podjęto działania mające na celu przekazanie informacji oraz rozdystrybuowanie materiałów dot. profilaktyki zatruc metanolem na dworcach i targowiskach. W listopadzie 2013r. wystosowano pismo z informacją dot. profilaktyki zatruc metanolem do wszystkich Ośrodków Pomocy Społecznej w powiecie raciborskim z prośbą o rozpowszechnienie przygotowanych przez Główny Inspektorat Sanitarny materiałów informacyjnych. Materiały zostały przekazane w formie elektronicznej jak również w formie wydruku. W ramach realizacji akcji podjęto współpracę ze Starostwem Powiatowym oraz z Urzędem Miasta w Raciborzu w celu bezpłatnego kolorowego wydruku plakatów i ulotek w formacie A3 i A4. Ponadto przekazano informacje i plakaty na dworce PKS i PKP, stacje paliw, do sklepów i hipermarketów, do Noclegowni dla bezdomnych w Raciborzu oraz Małej Gastronomii na targowisku w Zabelkowie.

2.3. „Profilaktyka grypy” - od 25.01.2013r. Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia prowadziła monitoring działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie profilaktyki grypy w powiecie raciborskim. Monitoring zakończył się 18.04.2013r. Współpracowano także z lokalnymi mediami. Sekcja OZiPZ przygotowała również materiały dla placówek nauczania i wychowania. Rozdystrybuowano 15 plakatów pt. „Powiedz grypie STOP” w 11 placówkach przedszkolnych i zespołach szkolno-przedszkolnych obejmując zasięgiem 1220 dzieci przedszkolnych i uczniów szkół podstawowych. Sekcja OZ przygotowała pakiety z materiałami informacyjnymi zawierającymi: ulotkę „Stop grypie”, „Powiedz Stop Grypie”, Mamo, tato jeśli chcesz bym był zdrowy”, „Chcesz ustrzec się grypy wywołanej nowym wirusem typu AH1N1?” i przekazała pakiety 13 placówkom oświatowych obejmując zasięgiem 891 dzieci przedszkolnych i uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych.

2.4. „Brazowo, ale czy zdrowo?” – w czerwcu 2013r. wystosowano pismo do wszystkich szkół ponadgimnazjalnych (8) z informacją dot. wzmożenia działań informacyjno-edukacyjnych dot. skutków zdrowotnych wynikających z nadmiernego promieniowania ultrafioletowego (UV) wśród uczniów. Wraz z pismem przekazano również ulotkę i plakat w wersji elektronicznej.

2.5. „Szkola czystych rąk” – akcja edukacyjna dot. profilaktyki chorób przenoszonych poprzez ręce skierowana do dzieci przedszkolnych, ich opiekunów oraz nauczycieli. Do realizacji akcji zostało wytypowanych 5 przedszkoli w Raciborzu. Edukacją objęto 196 dzieci. O realizacji akcji poinformowano 296 rodziców. W ramach akcji zostały podjęte działania promujące higienę osobistą ze szczególnym uwzględnieniem rąk. W czasie zajęć dzieci uczyły się jak prawidłowo myć ręce, poznały choroby przenoszone drogą brudnych

rąk. Dodatkowo uczyły się wierszy, piosenek, układały historyjki obrazkowe, tworzyły krótkie opowiadania na dany temat oraz wykonywały prace plastyczne i pomagały nauczycielkom w wykonaniu gazetki dla rodziców. Przedszkola wzięły także udział w konkursie plastycznym pt. „Każdy przedszkolak powie, że czyste ręce to zdrowie”.

2.6. „Znamię! Znam je?” – akcja mająca na celu upowszechnienie wiedzy o czerniaku – nowotworze złośliwym skóry, adresowana do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Do realizacji kampanii przystąpiły 4 szkoły ponadgimnazjalne, deklarując objęcie edukacją 526 uczniów. Realizacja założeń akcji była oparta o przeprowadzenie lekcji edukacyjnych z uczniami na temat czerniaka. Lekcje przeprowadzili przeszkoleni wcześniej nauczyciele w oparciu o materiały przygotowane specjalnie na potrzeby kampanii.

2.7. „Tydzień profilaktyki otyłości” – akcja zorganizowana w Zespole Szkół Zawodowych w Raciborzu, mająca na celu uświadomienie młodym ludziom wpływu odżywiania na ich organizm, ukazanie popełnianych błędów żywieniowych. Każdego dnia uczniowie szkoły mogli kontrolować swoją wagę, wskaźnik masy ciała czyli BMI oraz korzystać z fachowych porad uczennic Raciborskiego Medyka. Przyszłe dietetyczki mierzyły ciśnienie, pomagały również ułożyć dzienny jadłospis w oparciu o indywidualne zapotrzebowanie energetyczne badanej osoby. Powiatowa Stacja Sanitarno-epidemiologiczna w Raciborzu została zaproszona do podsumowania realizacji akcji na terenie szkoły. Na potrzeby realizacji akcji w szkole przekazano materiały edukacyjne. Przedstawiciel PSSE w Raciborzu uczestniczył w podsumowaniu tygodniowej akcji i brał udział w obradach komisji konkursu plastycznego "Jak ustrzec się otyłości". Po wyłonieniu prac konkursowych przedstawiciel PSSE w Raciborzu podsumował akcję na forum całej szkoły.

Wnioski.

Powyższe działania zmierzają do pobudzania aktywności prozdrowotnej jednostek na rzecz indywidualnej odpowiedzialności za zdrowie oraz do aktywizacji struktur i instytucji na rzecz zdrowia publicznego. Ich celem jest promowanie prozdrowotnych treści wśród dzieci i młodzieży a także wśród lokalnej społeczności, podwyższanie wiedzy w zakresie ochrony zdrowia oraz nabycie umiejętności przeciwdziałania zagrożeniom zdrowotnym.

Według oceny realizacji programów edukacyjnych w placówkach oświatowych oraz opinii szkolnych koordynatorów, podejmowane działania prozdrowotne przyczyniły się m.in. do zwiększenia poziomu wiedzy uczniów na temat zasad zdrowego żywienia, znaczenia aktywności fizycznej, szkodliwości dymu tytoniowego, profilaktyki chorób zakaźnych i niezakaźnych oraz wzmocnienia w nich postawy odpowiedzialności za własne i innych zdrowie.

Wszystkie działania prozdrowotne wymagają jednak nakładów finansowych oraz wsparcia autorytetów merytorycznych z danej tematyki, dlatego niezbędne jest pozyskiwanie współpartnerów merytorycznych, metodycznych i finansowych do ich realizacji.

W roku 2013 dzięki zaangażowaniu i wsparciu m.in. Urzędów Miast i Gmin, Komendy Powiatowej Policji, Komendy Straży Miejskiej oraz Śląskiego Uniwersytetu III Wieku, apteki w realizacji programów oraz akcji, zwiększyła się jakość, efektywność oraz atrakcyjność podejmowanych działań profilaktycznych w powiecie raciborskim.

X. PODSUMOWANIE

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Raciborzu w 2013 r. wykonywała swoje działania zgodnie z zatwierdzonymi w „Planie zasadniczych Przedsięwzięć Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Raciborzu na rok 2013r.” kierunkami ujętymi w „Wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego na rok 2013”.

Poszczególne komórki PSSE wykonały terminowo większość zamierzeń ujętych w planie. Pojedyncze zadania nie zostały wykonane lub wykonane nieterminowo z przyczyn niezależnych od PSSE w Raciborzu. Podobnie jak w poprzednich latach główną przyczyną braku lub nieterminowego wykonania było wycofanie się jednostek wyższych szczebli z niektórych działań, do udziału w których przewidywano PSSE w Raciborzu (np. niewykonane lub przesunięte w czasie szkolenia zaplanowane przez WSSE w Katowicach, odgórne wycofanie niektórych rodzajów sprawozdań, przesunięcie terminów niektórych zadań).

Wzorem lat wcześniejszych w roku 2013 realizowano zadania ponadplanowe zgodnie z ustalonymi odgórnie wytycznymi i terminami wykonania. Związane one były z aktualnymi zagrożeniami zdrowotnymi i wdrożeniem nowych regulacji prawnych.

W minionym roku szczególną uwagę poświęcono akcyjnym kontrolom w zakresie:

- obecności w obrocie preparatów zawierających w składzie metanol połączonym z akcją dotyczącą profilaktyki zatruc alkoholem metylowym,
- wdrożenia nowych regulacji prawnych dotyczących gospodarowania odpadami komunalnymi,
- stosowania w oznakowaniu środków spożywczych oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych,
- oznakowania środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego dla dzieci do lat 3 i przedmiotów do karmienia niemowląt oraz działań reklamowych prowadzonych przez ich producentów i dystrybutorów,
- jakości tłuszczów smaźalniczych,
- monitorowania ewentualnych zatruc i obrotu środkami zastępczymi itd.

Ponadto mając na względzie bezpieczeństwo mieszkańców powiatu doskonalono procedury i plany działań kryzysowych i obronnych (aktualizacja Planu Zabezpieczenia Sanitarno – Epidemiologicznego Powiatu Raciborskiego, opracowanie instrukcji Stałego Dyżuru PPIS w Raciborzu, opracowanie kart realizacji zadań obrony cywilnej realizowanych przez PPIS i in.), współdziałało z centrami zarządzania kryzysowego oraz uczestniczo w lokalnych ćwiczeniach obronnych („Jesień 2013”).

Zamierzenia i kontrole ujęte w planach na 2013r. i wynikające z doraźnych potrzeb wykonane zostały na satysfakcjonującym poziomie. Zadania jednostki wykonano z zachowaniem obowiązujących standardów i wymagań wdrożonego w jednostce systemu jakości.

Na podstawie informacji zgromadzonych w wyniku prowadzonych w 2013r działań kontrolnych i kontynuowanego nadzoru stwierdzić można, iż bezpieczeństwo sanitarne mieszkańców powiatu raciborskiego utrzymuje się na stabilnym, zadawalającym poziomie.